

3.1.3 Sociale kenmerken

Het woonklimaat

De gesteldheid van de bodem en de vindplaats van water bepaalden in het verleden waar gebouwd werd. Het reliëf bepaalde de loop van de straten. Om de kostbare vruchtbare grond zoveel mogelijk te kunnen benutten, bouwden de inwoners dicht bij elkaar. Zo ontstonden de geconcentreerde dorpskernen, gelegen te midden van uitgestrekte landbouwzones. Aan de randen bevonden zich de boomgaarden waar ook het vee kon grazen, dichtbij de stallen. Verderop strekten zich de akkers uit tot aan de volgende nederzetting.

De verbondenheid van de bewoners met de natuur en bodem maakte het hen dus mogelijk precies de plaats te bepalen waar kon gebouwd worden. Bij nieuwe verkavelingen aan de dorpsranden blijkt deze verbondenheid veelal verdwenen. Door onvoldoende rekening te houden met de bodem kan bijvoorbeeld wateroverlast ontstaan. Het op de tekentafel ontstane stratenpatroon mist vaak de binding met de historisch gegroeide dorpsstructuren. Dit geldt ook voor de lintbebouwing, die in de tweede helft van de twintigste eeuw het landschap erg heeft veranderd. Vooral in Vochtig-Haspengouw zijn de dorpskernen haast onherkenbaar geworden en lopen ze vaak in lange linten over.

De woondruk vanuit de steden neemt alsmaar toe. Verkavelingen aan de randen van de kernen sluiten niet altijd even mooi aan op het dorpskarakter. Ze missen vaak elke binding met de grond en het dorp, en tasten het landelijke beeld aan. De uitwaaiierende lintbebouwing die slechts met moeite halt wordt toegeroepen, vernietigt de weidse gezichten. De hedendaagse nieuwbouw draagt onvoldoende bij aan het karakter van het platteland. We zien zo vaak de gekende landelijke clichés van fermettes en pseudo-boerderijtjes, op zich prachtige woningen die evenwel aan de ziel van de plek waar ze gebouwd zijn, voorbij gaan. Het lokaal patrimonium wordt gesloopt en vervangen of erbarmelijk gerenoveerd, omdat de juiste inzichten ontbreken. Dat alles weegt meer en meer op de authentieke beeldwaarde van de Haspengouwse dorpen. En dat is jammer, want die beeldwaarde is precies één van de dragers van de identiteit van het platteland.

Wat betreft de kwaliteit van de woningen stelt men vast dat nergens in Limburg, en zelfs in Vlaanderen, relatief zoveel oude gebouwen zonder hedendaags comfort te vinden zijn als in Haspengouw (Tabel 11). Het spreekt voor zich dat aan deze woningen heel wat werk is. Al zijn ze nog zo degelijk gebouwd, onderhoud en aanpassingen zijn nodig om ze voor de toekomst te bewaren. Woningkwaliteit heeft te maken met de aangepastheid van de woning aan de behoeften van de bewoners (grootte, toegankelijkheid, sanitaire voorzieningen), de veiligheid, de bouwfysische kwaliteit (stevigheid, isolatie tegen geluid, warmte en koude, verluchting en afwezigheid van vocht).

Het verouderd woningenbestand in de vele dorpskernen maakt bovendien dat de woningprijzen relatief laag zijn. Dit trekt dan weer mensen met een lager inkomen aan die niet de middelen hebben om hun woning kwaliteitsvol op te knappen.

Tabel 11: woningen zonder comfort

	woningen zonder comfort (teller)	private huishoud. (noemer)	indicator (in %)	standaardscore	rang
Bilzen	418	11.471	3,6	0,28	17
Borgloon	227	3.985	5,7	1,98	4
Gingelom	192	3.049	6,3	2,48	3
Halen	162	3.422	4,7	1,19	8
Hasselt	913	30.255	3,0	-0,23	24
Heers	174	2.698	6,4	2,61	2
Herk-de-Stad	200	4.603	4,3	0,86	10
Herstappe	6	37	16,2		1
Hoeselt	139	3.594	3,9	0,47	13
Kortesseem	113	3.026	3,7	0,36	15
Nieuwerkerken	108	2.566	4,2	0,75	11
Riemst	257	6.173	4,2	0,71	12
Sint-Truiden	745	16.011	4,7	1,12	9
Tongeren	660	12.288	5,4	1,71	6
Voeren	92	1.623	5,7	1,96	5
Wellen	133	2.687	4,9	1,37	7
Maasland	1.353	44.231	3,1		
Midden-Limburg	2.550	87.465	2,9		
Noord-Limburg	1.164	53.634	2,2		
West-Limburg	1.904	55.825	3,4		
Zuid-Limburg	3.410	73.430	4,6		
Limburg	10.381	314.585	3,3		
Vlaams Gewest	112.618	2.501.681	4,5		
Standaardafwijking:			1,2		

Bron: FOD Economie - Afdeling Statistiek, Algemene socio-economische enquête (oktober 2001)
 Verwerking: Studiecel - stafdienst Strategie en Planning - 2de Directie Welzijn - provincie Limburg

Legende standaardscores:

$z < -1,5$: veel lager dan Limb.	$-1,5 < z < -0,5$: lager dan Limb.	$-0,5 < z < +0,5$: gemiddeld	$+0,5 < z < +1,5$: hoger dan Limb.	$z > +1,5$: veel hoger dan Limb.
--------------------------------------	--	----------------------------------	--	--------------------------------------

Inzake huisvesting is ook te vermelden dat het aanbod van serviceflats, dienstencentra, dagopvang en rusthuizen onder het Limburgs niveau ligt. Een groot gedeelte van de bejaarden is alleenstaand en woont bij hun kinderen. Voor hen is het nodig veel meer werk te maken van aangepaste woningen, vervoer aan huis, ondersteuning door thuisverzorgers, ... De huidige dienstverlening aan huis is momenteel nog ontoereikend. Een netwerk variërend van woningrenovatie en herstelling tot huishoudelijke en persoonlijke hulp dient bijgevolg verder uitgewerkt te worden.

Verder stoppen ook steeds meer kleinere landbouwbedrijven wegens gebrek aan opvolging. Gronden worden verkocht en boerderijen komen geheel of gedeeltelijk leeg te staan. Vaak worden die leegstaande gebouwen en oude woningen onvoldoende onderhouden, omdat de eigenaars ouder worden en ze opzien tegen de kosten en moeite van renoveren. De gemeenten Borgloon, Gingelom, Halen, Heers en Tongeren tellen relatief veel oude woningen met vaak leegstand en verkrotting tot gevolg, vergeleken met het Limburgs gemiddelde (Tabel 12).

Tabel 12: Leegstand en verkrotting per gemeente

Gemeente	verwaarloosde, ongeschikte onbewoonbare en leegstaande woningen (teller)	private huishoud. (noemer)	indicator (in %)	standaardscore	rang
Bilzen	14	11.471	0,12	-0,85	37
Borgloon	39	3.985	0,98	1,68	3
Gingelom	28	3.049	0,92	1,50	4
Halen	30	3.422	0,88	1,38	6
Hasselt	65	30.255	0,21	-0,58	29
Hechtel-Eksel	7	4.366	0,16	-0,74	35
Heers	20	2.698	0,74	0,98	9
Herk-de-Stad	14	4.603	0,30	-0,32	24
Herstappe	0	37	0,00		42
Hoeselt	17	3.594	0,47	0,18	13
Kortesseem	0	3.026	0,00	-1,21	42
Nieuwerkerken	9	2.566	0,35	-0,18	22
Riemst	11	6.173	0,18	-0,69	32
Sint-Truiden	19	16.011	0,12	-0,86	38
Tongeren	110	12.288	0,90	1,43	5
Voeren	6	1.623	0,37	-0,12	19
Wellen	8	2.687	0,30	-0,33	25
Maasland	181	44.231	0,41		
Midden-Limburg	264	87.465	0,30		
Noord-Limburg	250	53.634	0,47		
West-Limburg	303	55.825	0,54		
Zuid-Limburg	294	73.430	0,40		
Limburg	1.292	314.585	0,41		
Vlaams Gewest	20.458	2.501.68	0,82		
standaardafwijking:			0,34		

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - dep. Leefmilieu en Infrastructuur, AROHM (eind 2003)
Verwerking: Studiecel - stafdienst Strategie en Planning - 2de Directie Welzijn - provincie Limburg

Legende standaardscores:

$z < -1,5$: veel lager dan Limb.	$-1,5 < z < -0,5$: lager dan Limb.	$-0,5 < z < +0,5$: gemiddeld	$+0,5 < z < +1,5$: hoger dan Limb.	$z > +1,5$: veel hoger dan Limb.
--------------------------------------	--	----------------------------------	--	--------------------------------------

Een vrij recente, bijzonder nijpende problematiek is de huisvesting van de talloze seizoensarbeiders in de fruitsector. Een forse kwaliteitsverbetering dringt zich op.

De kwaliteit van woonomgeving

Tot in de helft van de vorige eeuw was het platteland van de boeren. De dorpen leefden hun eigen leven en voorzagen bijna volledig in hun eigen behoeften van wonen, werken, onderwijs en ontspanning. Het grootste deel van het leven speelde zich af binnen de grenzen van het dorp en de stad was ver af. De noodzaak tot onderlinge hulp in het boerenbedrijf zorgde voor een sterke sociale samenhang. Deze historische karakteristieken gelden ook voor het Leader gebied.

Vandaag zijn de dorpen in het gebied niet meer zozeer een landbouwgemeenschap, maar vooral een woondorp. De economische functie van het platteland is erg veranderd. Vroeger was het platteland de plek waar vooral hard gewerkt werd, met het oog op een goede opbrengst van het veld. Nu is het eerder een plek om te genieten van een welverdiende rust na het werk, dat veelal naar de steden is verplaatst. Een toenemend aantal bezoekers zoekt er ontspanning en recreatie, wat nieuwe economische ontwikkelingen in de toeristische en recreatieve sector met zich meebrengt.

Dit heeft een belangrijke weerslag op het leven in de dorpen. Vandaag kiezen de mensen hun sociale contacten zelf. Leven op het platteland is voor steeds meer mensen een bewuste keuze: een alternatief voor het jachtige leven en het individualisme van de stad, omwille van de ruimtelijke kwaliteit, of gewoon omdat men houdt van het landschap of de authentieke schoonheid van het dorp. De vroegere sociaal-economische afhankelijkheid heeft steeds meer plaats gemaakt voor een nieuwe vorm van plattelandsbewustzijn- en trots.

Veel dorpen in het buitengebied hebben ook een gedaantewisseling ondergaan. Zij kenden een ontwikkeling die vergelijkbaar is met die van de stadswijken door het veranderende sociale leven, de gegroeide mobiliteit en de mogelijkheden van communicatie en bevoorradings. In de landelijke woonkernen is een interessante mengeling ontstaan van landelijke en stedelijke levensstijlen. Dat zien we zowel in de mentaliteit als in de manier van leven, als in het moderne landelijke straatbeeld. Deze boeiende combinatie van oud en nieuw en van traditie en vooruitgang, van continuïteit en vernieuwing, maakt het buitengebied zo aantrekkelijk.

Toch houdt de stroomversnelling waarin deze landelijke ontwikkeling is terechtgekomen, ernstige bedreigingen in. De werkgelegenheid in de landbouw is in het gebied drastisch teruggelopen en ter plaatse niet noemenswaardig vervangen door wat anders. Doordat steeds meer mensen elders gaan werken is het verkeer op de landelijke wegen toegenomen. Heel wat dorpskernen ervaren de vervelende neveneffecten van een sterk toegenomen verkeersdrukte. Veel jongeren, opgegroeid op het platteland, willen liever dichtbij het werk wonen en verlaten hun dorp, en vaak laten ze ook alle sociale engagementen vallen die ze daar ooit opnamen.

Deze evolutie loopt evenwel niet voor elk dorp gelijk. Er zijn dynamische dorpen die een grotere aantrekkingskracht hebben voor nieuwe bewoners. Zij liggen nabij steden of ontsluitingswegen en hebben een aanbod aan voorzieningen als openbare diensten, scholen, handel en zo meer. Anderzijds zijn er dorpskernen waar deze ontwikkelingen veel moeizamer verlopen. Hun isolement en gebrek aan voorzieningen, hun kwalitatief lager leefklimaat door bijvoorbeeld zwaar doorgaand verkeer dwars door de kern en hun verouderd woningenbestand zijn factoren die de vlucht uit het dorp in de hand werken. Dit geldt nog sterker voor jongeren.

Dit alles leidt tot een leefbaarheidspeil dat bedreigd wordt in de kleine plattelandskernen, die gekenmerkt worden door een typische dorpsstructuur. De beter ontsloten en aangename woonkernen trekken kapitaalcrachtige gezinnen aan ten koste van de minder kapitaalcrachtigen die op hun beurt toevlucht zoeken in de minder ontsloten kernen (met leegstand), vooral in het centrum en het zuiden van de regio, of in de steden. Zo heeft het gebied te maken met een selectieve landsvlucht, een economische "zuivering" die nefast is voor de sociale draagkracht en het bestedingsprofiel van de kleine kernen in het gebied. Zelfstandige winkeliers, dienstverleners en horeca-uitbaters moeten nieuwe wegen bewandelen om de leefbaarheid van hun onderneming te waarborgen in deze snel evoluerende markt. Zij staan voor de uitdaging zich te specialiseren in een assortiment van producten en diensten dat tegemoet komt aan de basisbehoeften van bewoners en toeristen. Via hun aanbod en de wijze waarop zij hun onderneming vorm geven, dragen zij bij aan de sociale leefbaarheid.

Het is duidelijk dat de economische ontwikkeling van een regio niet losgekoppeld kan worden van het globale pakket van voorzieningen. Deze problematiek vraagt een aangepast beleid dat rekening houdt met de eigenheid van de streek en dat zelfs compensaties aanreikt om de jonge bevolking te kunnen overtuigen om in de eigen streek te blijven wonen. Een belangrijke troef voor de ondersteuning van de kleine kernen, is de erkenning van de eigenheid van de kernen. In de unieke lokale sociale samenhang, de lokale geschiedenis en de lokale waardevolle 'mooie plekjes' ligt immers niet alleen de wortel waar jongeren of ouderen graag naar terugkeren, ze vormen vaak ook de basis van een lokaal toeristisch poten-

tiel. Anderzijds bieden het gebrekkige voorzieningenniveau in de diensten en basisbehoeften een kans voor de uitbouw van buurt –en nabijheidsdiensten die het gezinsleven verlichten, lokale tewerkstellingskansen bieden en voldoen aan een aantal basisbehoeften die sommige groepen (ouderen, zieken, mindervaliden, ...) noodgedwongen naar het stedelijk gebied zouden dwingen (waar eigenlijk al overconcentraties zijn van bepaalde doelgroepen).

Gelukkig draagt het aangename en praktisch ongeschonden natuurlijk en landschappelijk milieu enorm bij tot de woon- en leefkwaliteit van de streek.

De sociale kwaliteit van de woonomgeving

De woonomgeving bestaat uiteraard niet alleen uit stenen en landschappen. De relaties die mensen aangaan in hun woonomgeving spelen een even belangrijke rol. Leven in een dorp is ook samenleven in een gemeenschap. De kwaliteit van dit samenleven bepaalt in grote mate hoe bewoners hun leefomgeving ervaren en beoordelen. Het dorp wordt hierdoor meer dan een toevallige woonplaats.

Leven in een gemeenschap veronderstelt in de eerste plaats dat mensen elkaar ontmoeten. Ontmoeting ontstaat waar mensen initiatief nemen: burens, straatcomités, verenigingen. Het verenigingsleven staat vrij sterk in het gebied, doch niet overal. Zo is onder meer opvolging vaak een probleem.

In een leefbare omgeving hebben mensen ook greep op hun eigen omgeving. Meer en meer wordt de dorpsbewoner benaderd als medeproducent en partner. Betrokkenheid van de bewoners is meer dan alleen maar polsen naar wensen en noden. Ook bij het uitwerken van concrete acties om de leefbaarheid van het dorp te verbeteren of te versterken, is de betrokkenheid van de dorpsgemeenschap wenselijk. Dit gebeurt vaak onvoldoende. Bewonersparticipatie en interactieve beleidsvorming kunnen hier vorm aan geven. Het opstellen van een dorpsvisie met de lokale betrokkenen kan de verbondenheid en de betrokkenheid met het kerkdorp aanzienlijk verhogen.

Zorgverlening

Het Leadergebied heeft de meest verouderde bevolking van Limburg. Het aandeel 60- en 80-plussers neemt er met rasse schreden toe. Daar de zorgbehoefendheid vanaf 80 jaar bovendien enorm toeneemt, zal de vraag naar zorg dan ook fenomenaal groeien. De samenleving staat op dit gebied dus voor enorme uitdagingen!

Daar in Limburg de serviceflats en rusthuizen zich meestal in de centrumsteden situeren en veel te weinig op het platteland, verhoogt dit de drempel naar die vorm van wonen. Ook leidt dit er ongetwijfeld toe dat 60-plussers en zwaar zorgbehoevenden (categorie B) in deze provincie meer gebruik maken van thuisverpleging dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit impliceert een hoger aantal mantelzorgers die dit thuisblijven mogelijk maken.

Zeker in een samenleving zoals Vlaanderen, waar de klemtoon wordt gelegd op het verhogen van de werkzaamheidsgraad, bestaat het gevaar dat het aantal mensen dat bereid en in staat is familiale zorgtaken op zich te nemen, gaat afnemen.

De vraag naar intramurale zorg (serviceflats en rusthuizen) op het platteland zal dus ongetwijfeld toenemen. Limburg heeft op dit vlak een grote achterstand in te halen.

De meeste zorgbehoevenden en senioren willen, ondanks alles, zo lang mogelijk in de eigen omgeving blijven wonen. Dat kan, als het medisch verantwoord is, als de woning aangepast is en indien de zorgtaken door partners, kinderen en/of kleinkinderen, vrienden en burens... en in vele gevallen ook door professionele verzorgenden worden opgenomen.

Zorgen voor een ander heeft een grote impact op het persoonlijk leven. Mantelzorgers hebben nood aan informatie over zorgvaardigheden, hulpmiddelen, vrijwilligerswerk, het aanbod aan professionele hulp, voorzieningen en tegemoetkomingen,... maar zeker ook aan effectieve professionele ondersteuning.

De diensten voor gezinszorg zijn hier onontbeerlijk. Zij komen regelmatig in de gezinnen: ze geven de cliënt te eten, houden zijn huis netjes, helpen hem in/uit het bed of de stoel, maken een praatje, doen de boodschappen en vooral, zij houden de cliënt goed in het oog en ondersteunen zo de mantelzorger bij de zorgtaken. Daar de vraag groter is dan het aanbod, zitten deze diensten echter nu al aan het plafond van de toegelaten te presteren uren. Men spreekt ook hier voor sommige gebieden over wachtlijsten.

Ook de medische zorgen dienen goed voorzien te zijn. Huisartsen en thuisverpleegsters zijn de spilfiguren. Meer en meer huisartsen doen echter steeds minder dure huisbezoeken en de thuisverpleegsters hebben ook meer dan de handen vol.

Willen we dus dat onze ouderen in deze regio thuis verzorgd kunnen worden dan veronderstelt dit een forse investering in de extramurale (hulp door de huisarts en thuisverpleging, diensten voor gezinszorg, poetsdienst en maaltijdbedeling) en de extra-intramurale zorg (dagopvang, gastgezinnen en kortverblijf) waar zij tijdelijk terecht kunnen wanneer de mantelzorger uitvalt.

Een plattelandsgemeenschap geeft voorrang aan extramurale zorg! Zorgbehoevenden en senioren willen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Kleinschalige initiatieven, o.a. in de lokale diensteneconomie, moeten daarom kansen krijgen. Opvang in 'gezinsverband', bij gastgezinnen en op zorgboerderijen zijn hiervan enkele sprekende voorbeelden.

Maar ook de zorg voor de kwaliteit van de eigen woning is belangrijk zodat zorgbehoevenden zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Zij moeten hiervoor ondersteund en bijgestaan worden!

Ook het dienstenaanbod, dicht bij huis en in het eigen dorp is van bijzonder belang om zorgbehoevenden als volwaardige burgers te blijven benaderen. Zij moeten kunnen deelnemen aan het gewone sociale en economische leven.

Vermaatschappelijken van zorg vereist ook dat kwetsbare mensen (de zogenaamde kansengroepen) als volwaardige burgers kunnen deelnemen aan het gewone sociale en economische leven. Dit betekent meer dan 'gebruik kunnen maken van'. Zij moeten kunnen deelnemen aan!

Armoede

Hoewel Limburg voor alle armoede-indicatoren (behalve geboorten in kansarme gezinnen) onder het Vlaams gemiddelde scoort, is er in Limburg toch iets anders aan de hand. Onze Limburgse plattelandsgemeenten (33 Limburgse gemeenten vallen onder de definitie van plattelandsgemeenten) beantwoorden niet aan het gemiddelde profiel van het Vlaamse platteland.

Kansarmoede-indicatoren in Limburg (zijn onze plattelandsgemeenten niet a-typisch platteland?)

	geboorten in kansarme gezinnen (loop 2004)		leefloners (2004)		mensen met recht op een verhoogde tegemoetk. in de ziekteverzekering (2005)		ouderen met een inkomensgarantie voor ouderen		mensen met een inkomen niet hoger dan leefloon (leefloon of inkomensgarantie) 2005	
	aantal	Indicator (% op geboorten)	aantal	Indicator (% op + 18 jarigen)	aantal	Indicator op totale bevolking	aantal	Indicator op + 65 jarigen	aantal	% op + 18 jarigen
centrumstad	87	6,6	340	0,40	10.982	8,2	949	4,2	2.059	1,9
kleinstedelijk provinciaal gebied	103	5,7	315	0,27	13.610	7,6	1.091	4,0	2.467	1,7
regionaal stedelijk+structuurondersteunend overgangsgedebied	79	9,5	272	0,46	8.876	9,7	898	5,7	1.846	2,5
plaatelandsgebied	205	7,3	449	0,25	20.711	7,6	1.457	3,7	3.266	1,5
	38	3,1	201	0,23	10.975	8,3	1.030	5,1	1.961	1,8
centrumstad	87	6,6	340	0,40	10.982	8,2	949	4,2	2.059	1,9
kleinstedelijk en regionaal stedelijk plattelandsgemeente	182	6,9	587	0,34	22.486	8,3	1.989	4,6	4.313	2,0
	243	6,0	650	0,25	31.686	7,8	2.487	4,2	5.227	1,6
Maasland	85	7,5	194	0,26	9.115	7,9	713	4,24	1.651	1,80
Midden-Limburg	116	5,0	484	0,33	17.083	7,6	1.301	3,79	2.986	1,67
Noord-Limburg	36	2,7	231	0,25	9.884	7,0	759	3,61	1.707	1,53
West-Limburg	161	10,5	268	0,29	11.575	7,9	856	3,83	1.795	1,54
Zuid-Limburg	114	6,9	400	0,34	17.497	9,5	1.796	5,75	3.460	2,31
Limburg	512	6,4	1.577	0,30	65.154	8,0	5.425	4,31	11.599	1,79
Vlaams Gewest	3.676	5,9	23.779	0,63	489.578	8,1	53.114	4,95	111.365	2,30
Overgangsgedebied (Vrind)		3,2		0,17		71,1		4,20		
Platteland (Vrind)		2,5		0,17		90,1		6,90		

niet vergelijkbaar, is berekend op 100 mensen

niet vergelijkbaar, is berekend op 100 mensen

In de Vrind 2006 (Vlaams Regionale Indicatoren) vinden we op basis van dezelfde indicatoren een beschrijving van de armoede op het platteland. "Het platteland telt naar verhouding het laagst aantal leefloners. Ook zijn er duidelijk veel minder geboortes in kansarme gezinnen dan in de meer verstedelijkte gebieden. Dit betekent niet dat er geen armoede is op het platteland. Zo telt het platteland relatief meer personen die in aanmerking komen voor een verhoogde tegemoetkoming. In de plattelandsgemeenten leven ook het meest bejaarden die genieten van een GIB of IGO."

Deze beschrijving geldt echter niet voor de Limburgse plattelandsgemeenten. Zowel in het overgangsgebied als in het plattelandsgebied liggen de geboortes in kansarme gezinnen hoger dan het gemiddelde voor het Vlaamse platteland. Hetzelfde geldt voor de leefloners; er zijn er wel minder dan gemiddeld in Vlaanderen, maar het aandeel ligt wel hoger dan het gemiddelde aandeel in plattelandsgebied. Het aandeel mensen met recht op een verhoogde tegemoetkoming scoort in de plattelandsgemeenten van het Leadergebied niet hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Ook wat betreft het aandeel bejaarden dat recht heeft op een inkomensgarantie komen de betrokken plattelandsgemeenten niet boven het Vlaamse gemiddelde. De armoede in de Limburgse plattelandsgemeenten is dus geen typische 'plattelandsarmoede' die vooral de oudere bevolking treft. Het armoedeprofiel situeert zich ergens tussen het typische plattelandsprofiel en het armoedeprofiel dat we in de kleinere centrumsteden kunnen vaststellen.

In Zuid-Limburg kunnen we wel spreken van een 'voorzieningenarmoede': de kleine dorpskernen lopen leeg. Er zijn geen scholen meer en geen buurtwinkels. Ook een gebrek aan occasionele en flexibele kinderopvang in de naaste omgeving vormt voor tweeverdieners met kinderen, en in het bijzonder voor mensen die in ploegverband werken en voor laaggeschoolden werkzoekenden, vaak een probleem. De welzijnsvoorzieningen zijn er nauwelijks aanwezig. Rationalisering (kostenbeheersing) en schaalvergroting (centralisatie) zorgen voor terugtrekkende voorzieningen en dit geldt zowel voor de openbare als private diensten. Het algemeen welzijnswerk is in Zuid-Limburg nauwelijks aanwezig. Er is te weinig aanbod aan psychosociale ondersteuning, ambulante geestelijke gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning, rechtshulp, schuldhulpverlening, verslavingspreventie, gezondheidspreventie, sociaal verhuurkantoor, algemene sociale dienstverlening, ... op maat van kwetsbare gezinnen. Er zijn nauwelijks initiatieven om 'arme' allochtonen te bereiken. De welzijns- en hulpverleningsorganisaties hebben vaak wel een vestiging en een aanbod in de centrumgemeenten buiten het Leadergebied.

De 'voorzieningenarmoede' waar herhaaldelijk naar verwezen wordt voor basisvoorzieningen binnen het Leadergebied als onderwijs en buurtwinkel, speelt eveneens voor het basisaanbod van de eerste en tweedelijns voorzieningen in het brede welzijnswerk. Buiten het lokale OCMW is er weinig aanbod fysiek aanwezig in de plattelandsgemeenten. Bovendien is de drempel naar de OCMW's precies in die plattelandsgemeenten nog vrij hoog. Het aanbod van de andere diensten is over het algemeen vrij mager en situeert zich vooral in de regionale centra Tongeren en Sint-Truiden. Dit stelt cliënten voor mobiliteitsproblemen en verlaagt de drempel en verbetert de toegankelijkheid voor de meest kwetsbare groepen zeker niet. Het beperkt bovendien het lokale welzijnsbeleid in de concrete samenwerkingskansen.

De plattelandsregio is eveneens verstoken gebleven van de ontwikkelingen die in de meer stedelijke gebieden kansen hebben gekregen via het steden- en impulsbeleid van de voorbije jaren. Die extra middelen kwamen niet naar het platteland terwijl de armoedeproblematiek er wel aanwezig is. Bovendien zijn de lokale besturen te kleinschalig om hier een sturende rol te spelen en is er geen regionaal netwerk of regionaal overleg dat deze rol zou kunnen overnemen. Vaak is er dan ook een probleem met de organisatie-overstijgende sturing en opvolging: wie heeft het mandaat om de welzijnspartners succesvol rond tafel te brengen op cliënt- en beleidsniveau.

Tegenover dit zwakke opvang- en voorzieningennetwerk staat dan de ontwikkeling dat de regio, waar het huisvesting betreft, financieel interessant wordt voor de meest kwetsbare groep. In de minst bereikbare gebieden zijn de huurprijzen immers relatief laag, gezien ook de globaal lagere kwaliteit van een goed deel van de beschikbare woningen. De hoge secundaire woonkost en de grote moeilijkheden rond mobiliteit en bereikbaarheid realiseert men zich pas later.

Waar mobiliteitsarmoede en de vergrijzingsproblematiek een zichtbare problematiek in de regio is, is kansarmoede een meer verdoken probleem. Het vangnet dat deze problematiek opvangt, moet versterkt en verbreed worden. Er is op het platteland nood aan meer samenwerking en afstemming tussen hulpverlenings- en welzijnsdiensten. De regio moet ten volle mee kunnen genieten van de netwerken en nieuwe ontwikkelingen die elders wel kansen krijgen. Eén van de sterke punten van de regio is immers het sterke informele sociale netwerk. Dat mensen precies dit netwerk moeten laten vallen om elders, ver weg van alle informele ondersteuning, hulp te moeten gaan zoeken is een extra handicap voor vele kansarmen.

3.1.4 Natuur en landschap

Het Leadergebied is een vrij aaneengesloten open en landschappelijk waardevol buitengebied met een hoofdzakelijke agrarische functie. Daarin liggen verspreid enkele kleinstedelijke historische waardevolle kernen met een voornamelijk dienstverlenende functie, een patchwork van kleine woonkernen en kleine dorpen en tal van zeer waardevolle cultuurhistorische elementen en groenfragmenten.

Het aspect aaneengesloten openheid is karakteristiek voor het gebied. Bovendien is dit open karakter nog vrij uniek in Vlaanderen. Het relatief ongeschonden natuurlijk en landschappelijk milieu draagt enorm bij tot de woon- en leefkwaliteit van de streek. Het vlak tot zacht glooiend landschap wordt centraal versneden door vele beekvalleien. Hierin liggen tal van kleinschalige en landschappelijke elementen, die vooral door de kleine landschapselementen worden gevormd, ingebed.

In het noordelijk deel van het Leadergebied, Vochtig-Haspengouw genaamd, wordt een overwegend agrarisch landschap afgewisseld met beekvalleien. Het agrarisch landschap wordt gedomineerd door akkers met tarwe, gerst, suikerbieten en maïs of aardbeienteelt. Op de hellingen staan veel laagstamboomgaarden. Hier en daar hebben fraaie hoogstamboomgaarden de rooiwoede uit de jaren zestig en zeventig overleefd. In de valleien vinden we natte weiden en populierenaanplantingen. Vroeger werden deze natte graslanden als hooilanden gebruikt, maar toen dit financieel niet meer interessant bleek, werden deze graslanden gedraineerd en opgeplant met populieren. Verspreid over de verschillende beekvalleien kan men nog enkele typische beemden terugvinden die nu vaak de kern van een natuurgebied vormen, maar het areaal is zeer versnipperd.

Vochtig-Haspengouw heeft niet veel bossen. Ook in deze regio dateert de bosontginning voor de landbouw al van vele eeuwen geleden. Alleen waar het steil of te nat was of hier en daar in een kasteeldomein is nog wat bos overgebleven. In Vochtig-Haspengouw liggen veel kasteeldomeinen. De vruchtbare bodem zorgde vroeger voor hoge landbouwopbrengsten. De rijkdom van landeigenaars en landbouwers vertaalde zich natuurlijk ook in fraaie kastelen en grote, stevige boerderijen. Een ander element waar Vochtig-Haspengouw in het verleden befaamd om was, zijn de hoogstamboomgaarden. Eeuwenlange kruisingen van rassen leverden een hele brede collectie van onder meer appel-, peer-, kers-, en pruimvariëteiten. Al deze fruitsoorten hadden zeer specifieke eigenschappen: niet alleen een speciale smaak of geur, maar evengoed (in het bijzonder bij appels) een prima bewaring of resistentie tegen ziektes en plagen. Spijtig genoeg konden deze eigenschappen niet op tegen de meer productieve en veel gemakkelijker te oogsten laagstammen. Vanaf de jaren zestig werden hoogstamboomgaarden dan ook massaal gerooid. De reuzenbloesems van de hoogstammen verdween op vele plaatsen uit landschap. Het zag er ook naar uit dat het genetisch erfgoed van de hoogstamfruitbomen, resultaat van jarenlange ervaring en kennis van Haspengouwse fruittelers, langzaam maar zeker zou verdwijnen. Gelukkig ijvert de Nationale Boomgaardenstichting om dit tijt te keren. Met steun van het provinciebestuur en onder meer door samenwerking met het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren worden oude hoogstamboomgaarden hersteld en worden er nieuwe aangeplant.

Het westelijk deel van het Leader gebied (West-Limburg) kenmerkt zich door een overgang van Haspengouw naar Kempen. Landbouw is in deze streek dan ook minder ontwikkeld, waarbij er vooral aandacht is voor veeteelt. Kenmerkend in dit gebied zijn de valleien met omliggende getuigenheuvels (Diestiaan) die nog heel wat belangrijke natuurwaarden herbergen. De vallei van de Demer en de vallei van de Zwarte Beek zijn de belangrijkste.

In het zuidelijk deel van het Leadergebied (Droog-Haspengouw) speelt landbouw de hoofdrol in het landschap. De ontginning van bos dateert hier al van duizenden jaren geleden. Het resultaat is een landschap met grootschalige akkers, een beeld dat werd versterkt door de ruilverkavelingen. In het recente verleden verdwenen veel landschapselementen. Droog-Haspengouw is een regio met weidse agrarische vergezichten. Het eeuwenlange landbouwverkeer tussen dorpen en akkers sleet hier en daar diepe holle wegen uit in de hellingen van de akkers. Deze holle wegen zijn nu een toevluchttoord voor vele planten- en diersoorten.

Aansluitend op Droog-Haspengouw in oostelijke richting komen we terecht in de Voerstreek.

Het landschap van Voeren is een netwerk van vertakte, overwegend droge dalen die het leemplateau bij de Nederlandse grens verbinden met de meer dan 60 meter lager gelegen Voervallei. Een wandeling doorheen Voeren leidt langs een grote verscheidenheid van landschappen: uitgestrekte plateaus met akkers en bossen, steile hellingen met bossen en boomgaarden, verlaten groeven, beekdalen, ... Net zoals droog Haspengouw bevat Voeren vele diepe holle wegen. In sommige holle wegen doet zich ook een zeldzaam verschijnsel voor: een holle weg kan namelijk een watervoerende laag doorsnijden, waardoor dan een bron ontstaat. In de Voerense holle wegen sijpelt kalkrijk bronwater over gesteente, takjes, dode

bladeren en mos. Er wordt een dun laagje kalk afgezet. Dat dunne laagje kalk wordt langzaam dikker: dit wordt kalktuf of bronnenkalk genoemd. Wie de hellingen in Voeren bekijkt, merkt dat die vaak trapsgewijs zijn opgebouwd: op de hellingen liggen taluds, evenwijdig met de hoogtelijnen. Die steile stukken zijn vaak begroeid met struiken en bomen en wisselen af met zachter hellende stroken. Bij de ontginning van de bossen op de hellingen zorgden begroeide perceelsranden ervoor dat afspoelende grond van de akkers werd opgevangen. Hellingafwaarts startte de erosie opnieuw. Zo ontstonden deze steilrandjes, die bekend staan als 'graften'.

De intensieve landbouw, de toegenomen verstedelijking en ruilverkavelingen gingen in de loop der jaren, gewild of ongewild, gepaard met landschappelijke verarming. Dit manifesteerde zich in een duidelijke vermindering van de kleine landschappelijke landschapselementen zoals hagen, boomgroepen, veedrinkpoelen en zo typische holle wegen en taluds, en een versnippering van de beemdstructuur in de beekvalleien. Onder meer door de werking van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren zijn er de voorbije jaren heel wat aanplantingen verricht. De achteruitgang is daarmee vertraagd, maar er is nog veel werk aan de winkel.

Aanplantingen en onderhoud verricht door het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren in:

- 2003:
- aanplant hoogstamfruitbomen: 1280 stuks
 - aanplant en herstel hagen en holle wegen: 17,3 kilometer
 - aanplant en herstel houtkant en graften: 6.500 m²
 - aanplant solitaire loofbomen: 500 stuks
 - aanleg poelen: 13

- 2004:
- aanplant hoogstamfruitbomen: 1584 stuks
 - aanplant en herstel hagen en holle wegen: 15,2 kilometer
 - aanplant en herstel houtkant en graften: 13.315 m²
 - aanplant solitaire loofbomen: 350 stuks
 - aanleg poelen: 7

- 2005:
- aanplant hoogstamfruitbomen: 1100 stuks
 - aanplant en herstel hagen en holle wegen: 23,4 kilometer
 - aanleg en herstel houtkant en graften: 4.300 m²
 - aanplant solitaire loofbomen: 295 stuks
 - aanleg poelen: 5

- 2006:
- aanplant hoogstamfruitbomen: 1046 stuks
 - aanplant en herstel hagen en holle wegen: 17,3 kilometer
 - aanleg en herstel houtkant en graften: 5.400 m²
 - aanplant solitaire loofbomen: 380 stuks
 - aanleg poelen: 16

Naast het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren is ook het Limburgs Steunpunt Rurale Ontwikkeling (LISRO) actief in het Leadergebied. Het LISRO werd in 2004 opgericht om meer landbouwers te betrekken bij de aanleg en onderhoud van landschapselementen. Niet enkel om de gedesaffekteerde verhouding tussen landschap en een evoluerende landbouw te herstellen, doch tevens om een economische meerwaarde te leveren aan landbouwers doordat deze er een deel van hun inkomen uit kunnen halen. Via het LISRO werden in 2007 85 landbouwers in heel de provincie Limburg ingeschakeld voor gerichte opdrachten inzake landschapszorg. Binnen het Leadergebied werden in 2007 via deze formule door een 25-tal landbouwers een 160 à 170 mandagen gepresteerd ten behoeve van het onderhoud en aanleg van landschapselementen. Verwacht wordt dat het aandeel van landbouwers de komende jaren nog zal stijgen gelet op de toenemende belangstelling van landbouwers voor deze landbouwverbredingsactiviteit.

Door de achteruitgang van de landschapskwaliteit zijn ook heel wat typische diersoorten voor deze landschappen verdwenen, waaronder heel wat akkervogels. Deze komen niet veel meer voor door een tekort aan akkerranden en overschothoekjes als broedbiotoop en door een gebrek aan geschikt voedsel voor de jongen tijdens het broedseizoen en in de winter. In het kader van Countdown 2010 (een Europees initiatief) hebben heel wat verenigingen, overheden, instellingen en in het bijzonder de provincie Limburg in het kader van het soortenbeleid zich geëngageerd om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen.

3.1.5 Cultureel Erfgoed

In het Masterplan Haspengouw wordt het belang aangehaald inzake het behoud en de ontwikkeling van het cultuurlandschap Haspengouw, meer bepaald het cultureel erfgoed en het Haspengouwse landschap.

Haspengouw is volgens dit plan rijk aan cultuurhistorisch erfgoed uit verschillende perioden van de geschiedenis (prehistorie, Gallo-Romeinse tijd, Middeleeuwen, Graafschap Loon, ...). Deze erfgoedelementen en de hoge dichtheid ervan, vormen de troefkaarten van Haspengouw. Het zijn stuk voor stuk belangrijke monumenten en relictten. Vele van deze elementen zijn beschermd (monument, stads- of dorpsgezicht). Toch liggen een aantal elementen van cultureel erfgoed er eerder verwaarloosd bij, andere hebben te lijden onder oneigenlijk gebruik bij de herbestemming ervan. Als visie stelt men voorop om via een betere ontsluiting van het erfgoed tot een beter, eigentijds behoud, gebruik en ontwikkeling van het erfgoed en het Haspengouwse landschap te komen. Deze benadering is niet enkel op het verleden gericht (conservering, geschiedenis, nostalgie) maar ook op het heden (kunst en cultuur, ontspanning en genieten, begrijpen van het heden vanuit het verleden) en op de toekomst (nieuwe regionale bestemmingen, nieuwe identiteit, ontwikkeling kunst en cultuur, moderniteit, ...). De verbondenheid tussen de erfgoedelementen en het landschap is erg groot, beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Daarnaast moeten mensen, zowel de inwoners van Haspengouw als de bezoekers, op de hoogte worden gebracht van Haspengouw als unieke streek op het vlak van erfgoed.

Kernwoorden van de doelstelling zijn: samenhang en samenwerking (gebiedsgericht en integraal beleid nodig), bewoners en bezoekers (maatschappelijk draagvlak), ontsluiting (meer ingangen) en strategische plannen (speerpuntacties, langetermijnvisies, ...).

In functie van de ontsluiting worden drie hoofdthema's (archeologisch erfgoed, religieus erfgoed en burchten- en kastelenlandschap) gekozen als invalshoeken voor de beleving van het Haspengouws cultuurhistorisch erfgoed, met name:

- Thema van het archeologisch erfgoed: het thema archeologie staat voor het niet onmiddellijk zichtbare dat toch tot het gemeenschappelijke bewustzijn behoort en tot de verbeelding spreekt; mythisch, fictief, mysterieus, reëel. Relictten zijn onder andere de heirbaan, tumuli, tentoongestelde stukken in het Gallo-Romeins museum, ... en dateren van de tijdperken vanaf de prehistorie, over de Gallo-Romeinse periode tot de vroege Middeleeuwen.
- Thema van het religieus erfgoed: het thema heeft als onderwerp het religieus erfgoed in zijn historische en actuele betekenis. Het erfgoed omvat kerken, kloosters, kapellen, abdijen, begijnhoven, ... hoofdzakelijk daterend van de vroege Middeleeuwen tot de 18de eeuw. Het erfgoed ligt verspreid over het landschap en geconcentreerd in de steden.
- Thema van het burchten- en kastelenlandschap: dit thema bevat onder andere motheuvels, donjons, burchten, kastelen, buitenplaatsen, kasteeldorpen, tuinen, omwalling en vestingwerken van steden. Ze dateren van de vroege Middeleeuwen tot de 19de eeuw. Het cultuurhistorische erfgoed 'burchten- en kastelenlandschap' verspreidt zich over een groot deel van Haspengouw.

Het provinciaal centrum cultureel erfgoed heeft een masterplan voor de publieksgerichte ontsluiting van Haspengouws cultureel erfgoed gemaakt waarin in 11 verschillende relevante zones de culturele biografie van deze regio beleefbaar kan gemaakt worden. Dit beleefbaar maken wordt zeer ruim geïnterpreteerd, zowel binnen ruimtelijke ordening, educatie, erfgoedtoerisme gekoppeld aan welzijn, en milieuzorg/landschapszorg.

3.1.6 Streek- en hoeveproducten

Naast het befaamde culturele en religieuze erfgoed heeft het Leader gebied ook een culinair verleden. Dankzij de vruchtbare bodem vind je hier een uitgebreid aanbod authentieke streekproducten: bieren, fruitsappen, likeuren, wijnen, stropen en confituren, jenevers, gebak en snoeperijen, vleesbereidingen, enz. Het merendeel van de streekproducenten produceert op niveau van hobbyïsme, een kleiner aantal produceert op (al dan niet semi-) professionele basis, zoals bv. de wijnbouw. Onder impuls van enkele commerciële wijnbouwers-leden bestaat er tegenwoordig zelfs een Appellation d' Origine Contrôlée (A.O.C.) Haspengouw, vergelijkbaar in kwaliteit met de bekende A.O.C.'s uit de grote wijnproducerende landen, een teken dat de wijnbouw in het gebied in de lift zit en alleen maar beter kan worden. Stroop wordt echter beschouwd als het meest authentieke product van Haspengouw. Op dit moment worden op volgende locaties in het Leadergebied nog stroop gestookt: de stoomstroopfabriek van Borgloon, de stokerij van Wiertz in Sint-Pieters-Voeren en de in 1843 opgerichte stroopstokerij Bleus van Vrolingen.

Naast de verwerking op een ambachtelijke manier van streekeigen producten, organiseren aanbieders ook rondleidingen, kookdemonstraties, enz. Het betreft evenwel kleinschalige organisaties waarbij de productie geen fulltime bezigheid is. De wil om streekproducten verder uit te bouwen is er, maar de nodige ondersteuning ontbreekt. Pakketten met streekproducten worden o.a. samengesteld en verkocht door Toerisme Haspengouw. Bij sommige logieseigenaars worden streekproducten ook te koop aangeboden. Het verkoopsucces varieert echter. Daarnaast zijn er ook een beperkt aantal horeca-uitbaters die hun menukaarten voorzien van gerechten bereid met streekproducten. Deze streekproducten zijn in het algemeen vaak nog onvoldoende bereikbaar en beschikbaar voor horeca-uitbaters en logiesverstrekkers.

Aangezien de maatschappelijke belangstelling voor beleving en authenticiteit in het algemeen, en voor streek- en hoeveproducten in het bijzonder alsmaar toenemen ligt hier nog een enorm economisch en toeristisch potentieel voor de streek. Belangrijk hierbij is dat er voldoende aandacht geschonken wordt de kwaliteit van streek- en hoeveproducten.

3.1.7 Infrastructuur - knelpunten

Verbindingsweg Sint-Truiden-E40: De ontsluiting van westelijk Zuid-Limburg in de richting van Leuven, Brussel, Luik en Wallonië is verre van optimaal. Onder meer het nieuwe industrieterrein (67 ha) op het voormalige militaire domein van Brustem vraagt om een betere verbinding, die zou kunnen gerealiseerd worden via een nieuwe rechtstreekse verbindingsweg naar de E40.

De verbinding Hasselt-Bilzen-Maastricht: belemmert de ontwikkelingskansen van deze streek. Opstoppingen, onveiligheid, onleefbaarheid en lange reistijd kenmerken deze weg. Dit belemmert volop de synergie tussen de centrumsteden Hasselt en Maastricht. Dit is een secundaire weg met snelheidsbeperkingen, doortochten door dorpskernen, stoplichten en veelal zonder fietspaden.

3.1.8 SWOT-analyse

Sterkten/zwakten

Een analyse van sterke en zwakke punten in het Leadergebied Haspengouw. Deze analyse focust op de punten die eigen zijn aan de regio.

ECONOMISCH	
Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Sterk gespecialiseerde intensieve en efficiënte landbouw: <ul style="list-style-type: none"> • fruitteelt in Zuid-Limburg (incl. afzetcoöperatieven) • In de fruitsector heeft het Leadergebied een specialisatiestatus, de fruitteelt is een belangrijke bron van welvaart. Door de concentratie van productie, opslag en vermarkting in de regio wordt een belangrijke toegevoegde waarde in de streek gerealiseerd. • Akkerbouw • Gespecialiseerde onderzoeksinfrastructuur • Grote variëteit Limburgse hoeve- en streekproducten • Ruim aanbod hoeveaccommodaties, kleinschalige logies • Kwaliteitsvolle open ruimte die tevens een economische finaliteit heeft. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onstabiel dalend inkomen landbouwer • Ruraal ondernemerschap zeer moeilijk in kleine kernen: o.a. door beperkt klantenbestand • Gebrek aan professionalisering in hoevetoerisme en andere diversificatie activiteiten zoals hoeve- en streekproducten: vaak hobbyïsme • Geen groepering om streekproducten naar grotere afzetmarkten te brengen • Bekendheid en distributie van streekproducten (weinig gekend en weinig aangeboden) • De fruitbeleving wordt nog te weinig doorgevoerd, er wordt beperkt fruit te koop aangeboden, er is te weinig gastronomische creativiteit, er stelt zich een probleem van distributie en uniforme kwaliteit; • Aanbieders zijn klein en werken soms nog te weinig samen om een sterk kwaliteitsvol product aan te bieden; • Gebrek aan professionalisering in hoevetoerisme en andere diversificatie activiteiten zoals hoeve- en streekproducten: vaak hobbyïsme • Relatief weinig hoog kwalitatieve logiesuitbaters • Veel kleinschalige logies met weinig financiële draagkracht met bovendien een fiscale last voor deze uitbatingen, waardoor er weinig ruimte blijft voor participatie in acties. • Onregelmatige verdeling bezettingsgraden • Weinig nieuwe economische activiteiten/functies worden gerealiseerd in open ruimten/leegstaande historische panden/...
SOCIAAL	
Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Rijk verenigingsleven (zowel aanbod als aantal leden clubs) • Sterke mantelzorg • Recreatief medegebruik van toeristische voorzieningen zoals het fietsroutenetwerk 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontoereikende sociale voorzieningen in de kleine verspreide dorpskernen • (Im)mobiliteit van afgelegen plattelandsdorpen • Groot aandeel woningen zonder comfort • Kwalitatief en kwantitatief zwak woningaanbod in sterk landelijke gebieden • (Verdoken) armoede • Gebrek aan ouderenzorg en kinderopvang

NATUUR EN CULTUREEL ERFGOED/IDENTITEIT

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Haspengouw wordt gekenmerkt door de combinatie van twee unieke troeven in vergelijking met vele andere landelijke gebieden, het grote aanbod aan open landschap met een afwisselend karakter (vergezichten, reliëf, valleien, enz) en kleine landschapselementen en de grote dichtheid van een specifiek en samenhangend cultuurhistorisch erfgoed (waaronder steden, kastelen, religieus en industrieel erfgoed). • Het fysische landschap van Haspengouw is nog vrij gaaf en authentiek. • Ruime aanwezigheid aan natuurlijk en cultureel erfgoed in de kernen en dorpen, dat in grote mate de identiteit van deze dorpen draagt: de historische structuur van gallo-romeins-verleden, de kastelendorpen, de religieuze sites en de industrieel-archeologische relictten zijn nog leesbaar en inzetbaar voor streekontwikkeling • Veel immateriële erfgoedwaarden zijn nog aanwezig in de streek: door streekgebondenheid bevolking over generaties heen is veel informatie over oude gebruiken beschikbaar of worden oude tradities in leven gehouden door de plaatselijke bevolking (bijvoorbeeld 1 mei Rutten) • Visieontwikkeling is zowel voor natuur- als voor erfgoedwaarden op orde: Masterplan Haspengouw voor erfgoedbehoud en – ontwikkeling, provinciaal landschapsbeheer • De lokale besturen krijgen via oa. de RUP's (ruimtelijke uitvoeringsplannen) beleidsinstrumenten in handen die een sterkere sturing op het vrijwaren en het ontwikkelen van natuur en cultureel erfgoed mogelijk maken. • Goede samenwerking provincie met middenveldactoren rond natuur en cultureel erfgoed leidt tot korte lijnen in de uitvoering van projecten • gebiedsgerichte aanpak van natuurbeleid (11 GLE's) • Ruime biodiversiteit (soorten) • Volgende kerkdorpen zijn nog voldoende kenmerkend binnen het Haspengouwse en West-Limburgse landschap: Binderveld, Kerkom-bij-Sint-Truiden, Montenaken, Klein-Gelmen, Ulbeek, Gors-Opleeuw, Grootloon, Mettekoven, Opheers/Batsheers, Heks, Wintershoven, Windooie, Werm, Zammelen, Rutten, Genoelselderen, Millen, Hees, Herstappe, Kanne, Zelem, Loksbergen, Donk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een spanningsveld tussen de belevingswaarde van de natuur en het cultureel erfgoed en de draagkracht ervan. Recreatie vormt bijvoorbeeld door succes vaak bedreiging en leeft op gespannen voet met natuurbehoud en erfgoedbehoud- en beheer. • Wegens privé-bezit is relatief veel cultuurhistorisch bezit niet ontsloten • Authenticiteit binnen het landschap wordt meer en meer uit het oog verloren onder andere omwille van een gebrek aan economische waarde verdwijnen typische elementen (bijvoorbeeld hagen en hoogstamboomgaarden). • basiskwaliteit natuur in het fysische landschap gaat achteruit. Bewijs daarvan zijn oa. achteruitgang van heel wat soorten waaronder akkervogels • Plaatselijke aantasting en kwetsbaarheid van de landschappen door toenemende verstedelijking, versnippering en verlinting met vervlakkingen, verlies van identiteit, samenhang, leefbaarheid en dus belevingswaarde tot gevolg • Behoud van cultureel erfgoed komt echter sterk onder druk te staan van autonome economische ontwikkelingen op provinciaal en Vlaams niveau enerzijds (woningbouw, woonuitbreidingsgebieden, industrieterreinen) en gebrek aan lokale en regionale middelen specifiek voor behoud en restauratie anderzijds (sleutelsites als Heers etc. worden ondanks de urgentie niet opgepakt als troef voor Haspengouw). • De verbondenheid met de streek van jongere generaties vervaagt door emigratie en door immigratie van nieuwe inwoners uit andere gebieden van Vlaanderen of uit het buitenland (NL). Aandacht voor de overlevering van tradities verzwakt hierdoor structureel en veel waardevolle informatie dreigt onherroepelijk verloren te gaan. Het materiële erfgoed dreigt een geheugenloos decor te worden dat niet meer doorleefd en dus beleefd kan worden door bewoner en bezoeker. • Het ontbreekt overheden en lokale partners aan voldoende slagkracht, expertise en middelen om de visie in de praktijk te brengen en in de lange termijn te verankeren op lokaal niveau • Te projectmatige aanpak van natuur- en landschapsbeheer toegepast op het terrein: de vele stakeholders en particuliere eigenaren maken een globale, tijdige en integrale aanpak bovendien lastig, waardoor fragmentarische acties domineren: de grote lijn in de beleidsrealisatie is niet zichtbaar voor de partners op het terrein. • De druk vanuit de stedelijke kernen op de kerkdorpen wordt steeds groter: woonuitbreidingsgebieden en de zoektocht naar ruimte om te ondernemen eten aan de contouren van de kerkdorpen. Binnen de kerkdorpen leidt de vernieuwgin van de woningvoorraad nog te vaak tot onherroepelijk verlies aan identiteit (verstedelijking van de visuele verschijnings vorm van de dorpskernen door bijv. appartementsbouw), door de onmogelijkheid voor de gemeentebesturen om te sturen op de identiteitsbepalende of – versturende elementen in de stedenbouwkundige reglementeringen. • Autochtone inwoners zijn nog te weinig bekend met en trots op de eigen omgevingskwaliteit. • Tekort aan structurele en operationele samenwerking tussen verschillende sectoren binnen erfgoed en binnen streekontwikkeling. • De verbindings tussen natuurrijke kerngebieden, of beter het gebrek daaraan vormen een probleem in het gebied. Vroeger werden die gevormd door de vele kleine landschapselementen, bosrestanten en kleine restgronden van de landbouw (overhoekjes, braakgronden,...), maar de dichtheid daarvan is dermate afgenomen dat de verbindingsfunctie grotendeels verloren is gegaan. De verbindings die momenteel nog van betekenis zijn, zijn doorgaans beekvalleien, maar ook die blijven nog steeds lijden onder de zware druk van de functies landbouw en wonen.

Kansen/Bedreigingen

Een analyse van kansen en bedreigingen in het Leader gebied Haspengouw. Dit zijn brede maatschappelijke evoluties die zich extern in het gebied afspelen, maar die een opportuniteit/negatief effect kunnen betekenen voor het gebied. Het zijn evoluties op politiek, economisch, sociaal en technologisch gebied.

ECONOMISCH	
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">• vraag naar kwalitatief hoogstaande landbouwproducten en streekproducten• bereidheid tot diversificatie neemt toe bij landbouwer (vb. landschapsbeheer, hoevetoerisme,...)• toegenomen belangstelling voor recreatie en vakantie op het platteland• toerisme in deze regio heeft zeker nog potentie. (plattelandstoerisme en cultuur-historisch verleden)• etnisch ondernemerschap: blijvende seizoensarbeiders• in 2007-2008 wordt de nieuwe TV-serie 'Katarakt' uitgezonden op TV-één. Dit biedt belangrijke opportuniteiten tot creatie van economische en toeristische spin-offs.• Stijgende tijdsdruk bij de bevolking creëert grote vraag naar korte vakanties	<ul style="list-style-type: none">• algemene prijsdruk op land- en tuinbouwproducten door mondialisering/ onstabiel dalend inkomen landbouwer• diversificatie activiteiten zijn niet economisch levensvatbaar op zich (enkel complementair)• spanningsveld door de multifunctionaliteit van de landbouw• versnelde afname van het aantal landbouwbedrijven met als gevolg een dalende economie, ecologie en toenemende leegstand.• gebrek aan professionalisering van hoevetoerisme en andere diversificatie activiteiten zoals hoeve- en streekproducten: vaak hobbyïsme• bekendheid en kwaliteit toeristisch aanbod kan beter• de vooruitzichten voor de akkerbouw zijn niet gunstig door de concurrentie op de wereldmarkt en de beperkte verwerkingsmogelijkheden in eigen streek (weinig creatie van meerwaarde). Indien overschakeling op gemengde bedrijven in Haspengouw niet haalbaar is, zal het aantal akkerbouwers binnen afzienbare tijd nog verder afnemen.• ruraal ondernemerschap zeer moeilijk in kleine kernen: o.a. door beperkt klantenbestand• gebrekkige huisvesting seizoensarbeiders fruitsector
SOCIAAL	
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">• nood aan ouderenzorg biedt tewerkstellingsmogelijkheden voor bouw, verzorgingssector (vrouwelijke tewerkstelling)• nood aan serviceverlening• potentieel van landbouw naar groene zorg• herbestemming van leegstaand patrimonium naar een sociale functie (vb hoeves)• mogelijkheid tot de creatie van buurt- en nabijheidsdiensten in het kader van lokale diensteneconomie	<ul style="list-style-type: none">• snelle vergrijzing van de bevolking• meer dan een kwart van de Haspengouwse bevolking woont in kernen van minder dan 1.000 inwoners. Hier stellen zich specifieke problemen in verband met de leefbaarheid als gevolg van het beperkte draagvlak van deze kleine leefgemeenschappen voor allerhande voorzieningen, namelijk onderwijs, sociale en culturele voorzieningen, huisvesting, handel en ook tewerkstelling• toenemend isolement/ vereenzaming door onder meer de immobiliteit van bepaalde bevolkingsgroepen en de toenemende digitale kloof (multimedia)• mantelzorg neemt af• verenigingsleven gaat achteruit• dienstverlening gaat achteruit in afgelegen kernen (sluiten postkantoor, bib, ...)• druk van het intensieve fietstoerisme op de rust van de lokale bewoner• afstand tussen de landbouwer en de plattelandsbewoners en plattelandgebruikers wordt groter• leefbaarheid van platteland gaat achteruit door de teloorgang van de identiteit

NATUUR EN CULTUREEL ERFGOED

Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">• groeiend maatschappelijk draagvlak voor beleving, ontwikkeling en behoud van natuur en cultureel erfgoed. Dit natuurbewustzijn is een kans voor toeristische landschapsontdekking in Haspengouw• bereidheid van landbouwers voor landschapsbeheer neemt toe• Masterplan ontsluiting cultureel erfgoed: een strategische referentiekader voor een samenhangend programma van projecten• Doorgedreven milieubescherming (natuur, landschap, water, ...) via diverse sectorale regelgeving draagt bij tot het kwalitatief behoud van het toeristisch basisproduct	<ul style="list-style-type: none">• toenemende verstedelijking waardoor druk op landbouw en natuur, een afname van de open ruimtes (algemene tendens Vlaanderen). Vooral versnippering is een grote bedreiging. Fauna en flora hebben corridors en natuurverbindingen nodig.• een gefragmenteerde aanpak bij ontsluiting masterplan cultureel erfgoed: geïsoleerde initiatieven waardoor het verband en de samenhang wegvalt• authenticiteit binnen het landschap wordt meer en meer uit het oog verloren onder andere omwille van een gebrek aan economische waarde verdwijnen typische elementen (bijvoorbeeld hagen en hoogstamboomgaarden). Ook de eigenheid van de kerkdorpen wordt minder en minder gerespecteerd door maatschappelijke verarming, veelheid aan bouwstijlen, enz. Nieuwbouw vormt soms bedreiging voor cultuur en natuurlandschap.• ecologische druk door toenemend toerisme• het gevarieerd landschap vergt een zeer gedifferentieerd beleid• afname biodiversiteit (zowel soorten als landschappen)• er is een spanningsveld tussen de belevingswaarde van de natuur en de draagkracht ervan.• masterplan ontsluiting cultureel erfgoed: gefragmenteerde aanpak/ initiatieven waardoor het verband en de samenwerking wegvalt• De verbindingen tussen natuurrijke kerngebieden, die momenteel nog van betekenis zijn, doorgaans beekvalleien, blijven nog steeds lijden onder de zware druk van de functies landbouw en wonen.

3.2 Overzicht van het reeds gevoerde beleid m.b.t. plattelandsontwikkeling in de regio

In dit onderdeel geven we een overzicht van het reeds gevoerde beleid inzake plattelandsontwikkeling met betrekking tot het Leadergebied tijdens de periode 2000-2006. Wij beperken ons hierbij tot de belangrijkste grote ontwikkelingsprogramma's en de provinciale beleidslijnen met betrekking tot plattelandsontwikkeling.

3.2.1 Europese programma's

3.2.1.1 PDPO 2000-2006

Limburg is als provincie een duidelijke plattelandspovincie qua open ruimte en bevolkingsdichtheid. Het Limburgse provinciebestuur had als doelstelling in de periode 2000-2006: "het bewerkstelligen van een harmonieuze en duurzame ontwikkeling in functie van een verhoogde levenskwaliteit".

Deze ambitie of uitdaging was geënt op drie hoofdlijnen (cf. ook Integraal Ontwikkelingsplan Limburg 2010):

- (1) economische ontwikkeling (in functie van volledige, volwaardige en stabiele tewerkstelling);
- (2) meer levenskwaliteit (in de brede betekenis van het woord en dus vertaalbaar naar het bevorderen van de levenskwaliteit);
- (3) de uitgebalanceerde en duurzame ontwikkeling van het ruimtelijk kader.

Op elk van deze drie hoofdlijnen stelde de provincie een integraal beleid voor van waaruit verschillende beleidsdomeinen naar samenhangende en waar mogelijk synergetische verbanden streefden.

Het Limburgse plattelandsbeleid was een Ge3 beleid, dwz Geïntegreerd, Gedifferentieerd en Gebiedsgericht. Geïntegreerd betekent het overschrijden van sectoren, beleidsvelden en bestuursniveaus. Gedifferentieerd betekent het werken naar specifieke eigen oplossingen vanuit en naar de aanwezige en verschillende potentiële kwaliteiten. Gebiedsgericht verwijst dan weer naar de eigenheid en schaal en de behoefte naar instrumentaria die het maatwerk kunnen leveren. Deze benadering zorgt ervoor dat voor specifieke regio's, specifieke gebiedseigen visies kunnen uitgewerkt worden vanuit een geïntegreerde, sectoroverschrijdende benadering.

De finaliteit van het Limburgse plattelandsbeleidsplan was erop gericht de levens-, werk- en omgevingskwaliteiten van de gemeenten en dorpsgemeenschappen door de geformuleerde structurele maatregelen te behouden en te verhogen, de dynamiek van de lokale samenleving te bestendigen en te verbeteren en de veranderingen in de landbouw op te vangen. De duurzaamheid en draagkracht van het gebied zijn daarbij essentiële uitgangsprincipes.

Het plattelandsbeleid moet met andere woorden een duurzame ontwikkeling van het platteland voorstaan. Dit impliceert dat tegelijkertijd en op een evenwaardige wijze aandacht wordt besteed aan de sociale, economische en ecologische dimensie waarbij gestreefd wordt naar een maximale synergie tussen deze drie componenten.

In het Limburgse PDPO werd het platteland onderverdeeld in verschillende 'ruimtes'. Voor het Leadergebied vertaalde zich dit in verscheidene uitgewerkte projecten. Hieronder worden een aantal voorbeelden gegeven. In totaal werd er voor om en bij de 3,3 miljoen euro geïnvesteerd in het Haspengouws platteland.

1. *Platteland als woon- en leefruimte*

- Dorp in de kijker van Landelijke Gilden vzw
- Woningaanpassing en sanering van de woning in functie van de thuiszorgsituatie bij bejaarden en klussendienst in en om het huis van Ons Zorgnetwerk vzw
- Park van de vriendschap - ontmoetingsplaats voor alle leeftijden van de gemeente Gingelom
- Vernieuwen speelplein Koningsvijver van de gemeente Herk-de-Stad
- Dorpsraden in landelijke gemeenten van Zuid-Limburg van RIMO Limburg vzw
- Herinrichting van de Rumolduskapel als cultuurontmoetingscentrum van de gemeente Gingelom

2. Platteland als werkruimte

- Oprichting van het Limburgs Steunpunt voor Rurale Ontwikkeling
- Uitbouw van een netwerk rond groene zorg van Steunpunt Groene Zorg

3. Platteland als collectieve ruimte

- Natuurlijk Platteland (plus) van de provincie Limburg – Sectie Landbouw
- Groene voeten van Ecolife vzw

4. Platteland als consumptieve ruimte

- Thematische fietsroutes van Toerisme Limburg vzw
- Boerenlandschappen: 20 jaar boerderijen in de kijker
- Restauratie van (veld)kapellen

3.2.1.2 Doelstelling 2-Programma

Een deel van het Leader gebied is in het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006 erkend als plattelandszone. Het doelstelling 2-programma is een onderdeel van de strategie van de Europese Commissie om de werkgelegenheid te bevorderen en de noodzakelijke voorwaarden hiertoe te scheppen.

Voor het doelstelling 2-programma werden drie prioriteiten weerhouden:

- Prioriteit 1: Het stimuleren van initiatieven van en voor het bedrijfsleven en van en voor tewerkstelling
- Prioriteit 2: Het optimaliseren van het omgevingskader
- Prioriteit 3: Een integrale plattelandsontwikkeling in Haspengouw

Daar waar de acties in de prioriteiten 1 en 2 openstaan voor het gehele doelstelling 2 gebied (industriële zone, phasing-out zone en de plattelandszone), staat prioriteit 3 enkel open voor de 'plattelandszone Haspengouw'.

Prioriteit 1

Het project ErfgoedLimburg.be, met ondersteuning vanuit EFRO in het kader van het doelstelling-2 programma 2000-2006, koppelt zoveel mogelijk digitale gegevensbanken over cultureel erfgoed in Limburg. Met digitale gegevensbanken wordt bedoeld de inventarissen van verschillende instellingen zoals musea, kerkfabrieken, heemkundige kringen, ... Alles wordt samengebracht in één centrale gegevensbank, de erfgoedbak. Op deze wijze wordt alle mogelijke cultuurhistorische informatie uit Limburg samengebracht, op uniforme wijze verwerkt en toegankelijk gemaakt voor iedereen via internet. Daarenboven worden in de erfgoedbank verbanden gelegd tussen verschillende informatie-items, waardoor er een samenhangend geheel van het erfgoedlandschap in beeld gebracht wordt.

Met ondersteuning vanuit EFRO in het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006, wordt op dit moment het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren verbouwd. Het vernieuwde Gallo-Romeins Museum gaat begin 2009 open.

Prioriteit 3

De plattelandszone Haspengouw omvat de gemeenten Bilzen, Borgloon, Heers, Hoeselt, Herstappe, Kortesseem, Voeren en Tongeren en delen van Sint-Truiden.

Prioriteit 3 bestaat uit twee maatregelen, nl. 'De economische diversificatie van Haspengouw' en 'De leefbaarheid van de plattelandskernen', met een aantal mogelijke acties:

- Economische diversificatie: acties mogelijk inzake de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en ontsluiting van Haspengouw, alsook acties inzake agrarische verbreding, de ontwikkeling van nieuwe economische dragers en structurele diversificatie.
- Leefbaarheid van de plattelandskernen: acties zowel op het vlak van het stimuleren van de dorpsvernieuwing als het instandhouden en verbeteren van het voorzieningenniveau.

De projecten moeten zijn gerealiseerd binnen de opgegeven uitvoeringsperiode, maar uiterlijk tegen het einde van de uitvoeringsperiode van het doelstelling 2-programma, zijnde 31 december 2008.

Realisaties

In Haspengouw worden met in totaal 8.120.000 euro EFRO (Europees Fonds Regionale Ontwikkeling)-middelen:

-in het kader van economische diversificatie: 5 extra toeristische sites ontwikkeld, 3 projecten voor de uitbouw van verblijfsaccommodatie opgezet, 2 projecten uitgevoerd inzake agrarische verbreding, 9 projecten uitgevoerd rond integrale acties en netwerkvorming en promotie in/van de toeristische sector.

-in het kader van leefbaarheid plattelandskernen: 16 dorpskernen vernieuwd, aangepaste ontmoetingsinfrastructuur uitgebouwd in 4 dorpen, 2 projecten ter verbetering van het voorzieningenniveau opgezet.

3.2.1.3 Interreg IIIA-programma van de Euregio Maas-Rijn 2000-2006

Het Interreg IIIA-programma volgde op de eerdere Interreg-programma's die in de periodes 1991-1993 en 1994-1999 in de Euregio Maas-Rijn waren uitgevoerd. Dit programma was erop gericht om de economische en sociale cohesie in de hele Europese Unie te versterken met behulp van grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerkingsprogramma's. Voor de programmaperiode 2000-2006 (Interreg III) had de Europese Commissie vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) een budget van 53,88 miljoen euro toegewezen aan de Euregio Maas-Rijn, en dit uitsluitend voor het opzetten van grensoverschrijdende samenwerking overheen uiteenlopende thema's zoals mobiliteit, economie, cultuur, welzijn, onderwijs,...

Enkele realisaties in het Leadergebied:

-Europom:

Het doel van dit project Europom was het behoud en de registratie van de hoogstamboomgaarden in de Euregio-Maas (Limburgse partner: Nationale Boomgaardenstichting vzw).

-Zeitreisen:

Het project wou minder bekende culturele historische attracties in de Euregio Maas-Rijn voor een breder publiek toegankelijk maken. Met dit doel hebben 38 gemeenten uit alle delen van de Euregio zich verenigd in de vereniging "CulTour Euregio". De steden Hasselt, Bilzen, Sint-Truiden, Tongeren, Riemst en Maaseik namen hieraan deel.

-Sint-Pietersberg:

Dit project had als doel de natuurlijke en landschappelijke waarden van een klein gebied grensoverschrijdend te reconstrueren en vervolgens toeristisch te exploiteren. Het betrof het gebied tussen de gemeenten Maastricht, Eijsden, Riemst, Bassenge, Visé en Oupeye met volgende van elkaar gescheiden landschappelijke attracties: het Nederlands-Waalse Sint-Pietersbergreservaat en zijn bekende mergelgrotten, de Eijdsense optochten en het rivierdal van de Jeker met zijn kalkrijke laagtes.

(Limburgse partners: Regionaal Landschap Haspengouw vzw, gemeente Riemst, Natuurpunt vzw)

-Drielandenpark: Ontwikkelingsperspectief

Gezamenlijk onderzoek van de drie Europese lidstaten van de Euregio Maas-Rijn naar de ontwikkelingsmogelijkheden van het landelijk gebied tussen de steden Luik-Maastricht-Sittard-Heerlen-Aken-Eupen-Verviers.

3.2.2 Provinciaal Beleid

3.2.2.1 Plattelandsontwikkeling

Van bij het begin van de vorige legislatuur 2000-2006 heeft het provinciebestuur geanticipeerd op de gewijzigde Europese en Vlaamse beleidsinzichten inzake het overheidsbeleid ten aanzien van de agrarische sector. In het historisch gegroeid provinciaal landbouwbeleid werd naast de ondersteuning van de traditionele landbouw een pijler plattelandsontwikkeling ontwikkeld. De redenen hiervoor zijn divers: de hervorming van het Europees landbouwbeleid, de Europese Verordening 1257, het Vlaams programma plattelandsontwikkeling, het ontstaan van nieuwe marktmogelijkheden en -kansen in het landelijke gebied.

3.2.2.2 Pibo-Campus

Voor het deelgebied Zuid-Limburg opereert de provincie Limburg aangaande het praktijkgericht onderzoek en de demonstratieve voorlichting inzake akkerbouwgewassen en alternatieve teelten via de vzw PIBO-Campus. Wat de alternatieve teelten betreft, loopt er op de PIBOCampus sinds het najaar van 1998 een onderzoek naar de mogelijke implementatie van alternatieve teelten in de provincie Limburg. Dankzij de gecentraliseerde aanpak van de vzw PIBO-Campus inzake de zaai- en oogstplanning, de teeltbegeleiding, de contractonderhandelingen en het teelttechnisch onderzoek naar nieuwe teelten, kon er in 2002 een groei in het teeltareaal van keukenkruiden gerealiseerd worden tot ruim 40 hectare. Sinds 2003 wordt de teeltontwikkeling en –begeleiding verder ontwikkeld. Sinds 1999 loopt er ook een volledige biologische akkerbouw-teeltrotatie op de PIBO-Campus met als doelstellingen de demonstratie van deze nieuwe, duurzame teeltmethode en het onderzoeken en vergelijken van deze teelttechnieken. Deze resultaten worden via diverse kanalen aan de sector meegegeven. Wanneer mogelijk worden ook specifieke activiteiten georganiseerd met als doel de duurzame teelttechnieken zoals mechanische onkruidbestrijding etc. te demonstreren aan de akkerbouwers. Sinds 2003 wordt ook de demonstratieve proefveldwerking biologische akkerbouw en de demonstratie van duurzame teelttechnieken gecontinueerd. Door het afsluiten van een convenant met de vzw PIBOCampus, gekoppeld aan een structurele financiële ondersteuning, levert het provinciebestuur een bijdrage aan het onderzoek naar alternatieve teelten en naar biologische landbouw en aan een Limburgse duurzame landbouw.

3.2.2.3 Proefcentrum Fruitteelt (PCfruit)

De fruitteeltsector is van cruciaal belang voor de toekomst van Zuid-Limburg. Het besluit van de Vlaamse regering van 14 mei 2004 betreffende de toekenning van facultatieve subsidies aan Praktijkcentra actief in de voorlichting en ontwikkeling van Land- en Tuinbouw heeft het Vlaamse beleid inzake de proeftuinen grondig gewijzigd. Een aanpassing van de pcfstructuren drong zich dan ook op. Als gevolg van deze beleidsontwikkelingen werd vanaf 1 januari 2005 de werking van de twee proeftuinen te Velm en te Tongeren, het wetenschappelijk onderzoek te Gorsem en de diensten aan bedrijven en telers volledig geïntegreerd in één vzw, m.n. het Proefcentrum voor Fruitteelt. De missie van pcfruit ligt erin te verhogen van de competitiviteit van de fruitsector door middel van kennisontwikkeling, verspreiding en vulgarisatie. Met de bouw van de centrale locatie, die in het voorjaar van 2008 wordt geopend (wordt medegefinancierd vanuit EFRO in het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006, prioriteit 1), kan een grotere en betere afstemming tussen het toegepast wetenschappelijk en demonstratief onderzoek worden bereikt.

3.2.2.4 Masterplan Haspengouw

In 2002 is er een Masterplan Haspengouw ontwikkeld. Centrale doelstelling van dit plan is het zeer rijkgeschakeerde cultuurlandschap concreet leesbaar maken aan de hand van een beeldend en samenhangend verhaal. Dit verhaal is via het actieplan 'De Romeinse Weg' vertaald in een concreet programma. Het erfgoed wordt hierbij benaderd vanuit een gezamenlijke historische en landschappelijke context en rekening houdend met een eigentijds concept. Masterplan Haspengouw kent tot op heden nog geen concrete uitvoering en zal de komende jaren tot ontwikkeling worden gebracht.

3.2.2.5 Woningbeleid

Naast de ondersteuning aan het lokaal woonbeleid, worden de gemeenten ook gestimuleerd en ondersteund bij het uitwerken van een bovenlokale samenwerking rond wonen. Hiertoe wordt reeds enkele jaren samengewerkt met diensten uit de woon/welzijnssector die de nodige ervaring en expertise in huis hebben. De samenwerking met vzw Stebo kreeg vorm in de experimentele projectontwikkeling van klantvriendelijke en laagdrempelige woonwinkels. Het wooninformatiecentrum voor Haspengouw is gevestigd te Borgloon.

Door de versnelde toename van de vergrijzing, de goede uitbouw van de thuiszorg in Limburg, de achterstand in realisatie van rusthuisbedden en alternatieve woonvormen met zorg voor ouderen en de vaak onaangepastheid van de bestaande woning aan de noden van ouderen en personen met een handicap wordt het uitvoeren van aanpassingswerken aan de eigen woning om langer zelfstandig te blijven wonen, gepromoot. Verder maakt ze (ver)bouwers en kopers warm om hun toekomstige woonst te checken op aangepastheid voor de gehele levensloop en kwaliteit voor minder mobiele bewoners en bezoekers. Dit gebeurt o.a. door het verstrekken van een premie voor verbouwingswerken, het voorzien van een financiële tussenkomst in een deskundig advies van het Toegankelijkheidsbureau en het opzetten van sensibiliseringsacties naar nieuwbouwers en (ver)bouwers.

3.2.2.6 Countdown 2010: soortenbeleid

In de Europese campagne Countdown 2010 ondernemen burgers, overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven acties om het verlies aan biodiversiteit te stoppen tegen 2010. Want de biodiversiteit gaat wereldwijd achteruit, zelfs in Limburg. De deputatie besliste eind april 2006 om de provincie Limburg partner te maken van Countdown 2010. Dat wil zeggen dat het provinciebestuur in 2010 een kentering wil brengen in de afkalving van de dieren- en plantenrijkdom in Limburg. Limburg telt vele zeldzame dieren en planten, die men elders in Vlaanderen niet terugvindt. Het zijn de Limburgse soorten. Elke gemeente adopteerde er al één. Gemeenten en organisaties die op het terrein acties ondernemen om de biodiversiteit in stand te houden of zelfs te verbeteren worden ondersteund. In het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006 werd het EFRO-project 'Gemeenten adopteren Limburgse soorten' goedgekeurd, met uitvoering t/m februari 2008.

3.2.2.7 Grote Landschappelijke Eenheden

In de vorige legislatuur werd de 'GLE (Grote Landschappelijke Eenheden)-methodiek' ontwikkeld. Het is een middel om op een gestructureerde manier aan natuur- en landschapsonderhoud te doen. Per 'Grote landschappelijke Eenheid' of GLE worden partners gezocht om vanuit een gezamenlijke visie acties op het terrein te verwezenlijken. Afgelopen jaren werden in elk van de GLE's projecten opgezet, meestal in nauwe samenwerking met regionale landschappen, maar ook met andere partners, zoals het Limburgs Steunpunt Rurale Ontwikkeling (LiSRO), verschillende wateringen, de Nationale Boomgaardenstichting (NBS), Toerisme Limburg, De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en het Agentschap Natuur en Bos (ANB). De specificiteit in de provincie wordt versterkt door de GLE's verder uit te werken en de soortenbescherming te verbreden en te verdiepen (samen sporen van het gebiedsgericht en het soortgericht natuurbeleid).

3.2.2.8 Masterplan ouderenzorg 2001-2010

Veroudering, de behoefte aan meer leefkwaliteit en de evoluties in de diverse segmenten van de gezondheidszorg doen de maatschappelijke behoefte aan zorg toenemen. Een belangrijk segment van de zorgsector is de ouderenzorg. In vergelijking met de andere provincies is Limburg de snelst verouderende provincie van België. Een inventarisatie van het zorggebruik, gerelateerd aan de leeftijd van de gebruiker, de intensiteit van de verleende zorg en de organisatorische setting waarbinnen dit zorggebeuren zich afspeelt, vormde de hardcore van het Masterplan ouderenzorg 2001-2010. Gestart vanuit dit 'Masterplan ouderenzorg 2001-2010' heeft het provinciebestuur de voorbije jaren terzake een vooruitstrevend beleid gevoerd.

3.2.2.9 Strategisch Toeristisch ActiePlan 2000-2006

Toerisme Limburg besliste in 2004 tot de oprichting van een 'Coördinatiecentrum Haspengouw', vanuit de idee van een gecoördineerde en strakke regie die voortvloeide uit het strategisch actieplan Haspengouw. De oprichting van dit coördi-

natiecentrum moet bijdragen tot de uitvoering van een versnelde en diepgaande geclusterde productontwikkeling en tot een duidelijke imagovorming van Haspengouw als toeristische regio en als toeristisch product, naar de eigen bevolking en de toeristische markten Vlaanderen, Nederland en Duitsland (het Coördinatiecentrum Haspengouw wordt vanuit EFRO medegefinancierd in het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006, prioriteit 3, en dit tot einde 2008). Naast de oprichting van een Coördinatiecentrum Haspengouw werd een 'Actieplan Haspengouw 2005' en een 'Actieplan Haspengouw 2006' uitgevoerd. Deze actieplannen (medegefinancierd vanuit EFRO in het kader van het doelstelling 2-programma 2000-2006, prioriteit 3) hielden de vermarkting van concrete acties in, dewelke werden bepaald in het strategisch actieplan Haspengouw.

Op vraag van Toerisme Limburg stelde WES een strategisch plan voor de ontwikkeling van het toerismebeleid van de regio Haspengouw op met als tijdsoogpunt de periode 2007-2013.

Dit Strategisch Toeristisch Plan Haspengouw vormt een onderbouwde leidraad voor de toeristische ontwikkeling van de streek tot 2013 en verder. Het formuleert een visie voor de ontwikkeling van de regio en de uitbouw van Haspengouw tot een volwaardige, marktconforme toeristische regio die beantwoordt aan volgende doelstellingen:

- Het bieden van een hoge belevingswaarde aan de toerist;
- Het realiseren van een economische meerwaarde voor de regio zelf;
- Het creëren van een draagvlak met de diverse toeristische actoren uit de publieke en private sector;
- Het verzekeren van samenhang en continuïteit in het beleid.

Het Strategisch Toeristisch Plan Haspengouw benoemt zes kritische succesfactoren die tot het behalen van bovenstaande doelstellingen moet leiden. De acties in het 'Actieplan Haspengouw 2007 – 2008' (eveneens medegefinancierd vanuit EFRO in het kader van het doelstelling-2 programma 2000-2006, prioriteit 3) zijn telkens te kaderen binnen één van deze succesfactoren:

1. Opstellen van een marktconforme regiomarketingstrategie
2. Volledig benutten van het fysische toeristische kernproduct
3. Verhogen van de belevingswaarde van de toeristische kernproducten
4. Ontwikkelen van een marktconforme marketingstrategie
5. Versterken van de organisatiestructuur
6. Kennisontwikkeling inzake de behoeften en tevredenheid van de vooropgestelde doelgroepen.

3.3 Doelstellingen

De Plaatselijke Groep (PG) wil via dit ontwikkelingsplan streven naar een sociaal en economisch vitaal platteland en daarmee voorkomen dat het platteland enkel een woonfunctie toebedeeld krijgt. Echter, een sociaal en economisch vitaal platteland kan volgens de Plaatselijke Groep niet bestaan zonder economische dynamiek. Het op gang brengen van deze economische dynamiek is dan ook een belangrijk streefdoel van de Plaatselijke Groep en vormt een rode draad doorheen dit ontwikkelingsplan. De door de Plaatselijke Groep geformuleerde maatregelen (zie 3.4) passen binnen de strategische en operationele doelstellingen van Provinciaal Plattelandsbeleidsplan en binnen de doelstellingen van het Vlaams PDPO 2007-2013 zoals blijkt uit onderstaande kruistabel.

Maatregelen Vlaams PDPO 2007-2013						
Operationele Doelstellingen Limburgs Plattelandsbeleidsplan	Bevordering toeristische activiteiten	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelands- bevolking	Dorpskern- vernieuwing en ontwikkeling	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Intermediaire dienstverlening	Maatregelen ontwikkelingsplan
OD 1.1: Verhogen en versterken van de sociale leefbaarheid van het platteland		X				M2
OD 1.2: Het bevorderen van een kwalitatieve geconsolideerde natuur- en landschapszorg				X	X	M1, M3
OD 1.3: Ontsluiten van het niet beschermd erfgoed ter bevordering van de streekeigen identiteit	X			X	X	M1, M3, M4
OD 2.1: Het verbreden van de landbouw en verlengen van de landbouwketen van grondstoffen naar bewerkt/verwerkt product					X	M2
OD 2.2: Clustering en bekendmaking van het toeristische aanbod volgens de authenticiteit van de streek	X					M4
OD 2.3: Stimuleren van het ruraal ondernemerschap					X	M1, M2, M3, M4
OD 3.1: Visie ontwikkeling rond de rurale en urbane wisselwerking			X			
OD 3.2: Borgen van de ruimtelijke kwalite				X		M1, M3

Verklaringen: X= kruistabel provinciale doelstellingen en Vlaamse maatregelen
M1, M2, M3, M4 = kruistabel maatregelen voorliggend ontwikkelingsplan en provinciale doelstellingen

- M 1 = Actieve natuur- en landschapszorg bewerkstelligen
- M 2 = Het verhogen en versterken van de leefbaarheid van de plattelandsdorpen
- M 3 = Erfgoedzorg en versterking van de regio-identiteit
- M 4 = Stimuleren van duurzaam toerisme

3.4 Voorgestelde maatregelen

Rekening houdend met de SWOT-analyse en met het provinciaal plattelandsbeleidsplan 2007-2013 heeft de PG de volgende in onderlinge samenhang te ontwikkelen maatregelen gedestilleerd. Deze vormen de pijlers van het ontwikkelingsplan voor het Leadergebied Haspengouw en worden hieronder verder uitgewerkt.

- Actieve natuur- en landschapzorg bewerkstelligen: de Plaatselijke Groep streeft naar een sterke verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap. Dit betekent dat onder meer maatregelen genomen moeten worden om de intrinsieke waarde van het landschap te behouden en waar nodig te herstellen. Het verbreden van het draagvlak voor natuur- en landschapzorg, het opzetten van originele samenwerkingsverbanden en het ontwikkelen van een economische meerwaarde staan hierbij centraal.
- Het verhogen en versterken van de leefbaarheid van de plattelandsdorpen: de Plaatselijke Groep wil werken aan het verbeteren van de sociaal-maatschappelijke leefbaarheid in de dorpskernen en het ruraal ondernemerschap op het platteland in het bijzonder versterken.

Erfgoedzorg en het versterken van de regio-identiteit: de Plaatselijke Groep wil de zorg voor het lokale, zowel roerend als onroerend, erfgoed terug onder de aandacht brengen en blijvend versterken. Erfgoedzorg en -ontsluiting als motor voor duurzaamheid, zowel naar de leefbaarheid van de kleine dorpskernen in Haspengouw toe als naar de lokale economie.

- Stimuleren van duurzaam Toerisme: de Plaatselijke Groep wil de toeristische en recreatieve attractiviteit van het gebied op een duurzame manier verder verrijken en verbreden.

Deze maatregelen worden hieronder uitgewerkt.

3.4.1 Actieve natuur- en landschapzorg bewerkstelligen

Het Leadergebied kenmerkt zich door een onovertroffen en bijzonder gevarieerd landschap. Het kan opgedeeld worden in twee landschappelijke eenheden: Droog Haspengouw en Vochtig Haspengouw. Droog Haspengouw kenmerkt zich o.a. door open akkerland, typische kalkflora en tal van relictten. Voor Vochtig Haspengouw is fruitteelt karakteristiek, waarbij er nog tal van relictten aan hoogstamboomgaarden bestaan. Beide streken huisvesten streekeigen fauna. Mensen uit de streek én bezoekers worden gefascineerd door het wonderlijke systeem dat sinds eeuwen bestaat en waarin bewoning, landbouw, natuur en recreatie hun evenwicht zoeken.

Het natuurlijke milieu (bodem, reliëf en hydrografische elementen, natuurgebieden en kleine landschapselementen, ...) en de daarbij horende biodiversiteit, de milieukwaliteit, de landschappelijke kwaliteit van de regio (o.a. het open ruimtekarakter, cultuurlandschap) hebben allen invloed op de leefbaarheid en dragen bij tot het algemene beeld (letterlijk en figuurlijk) dat men heeft over de regio (o.a. recreatie-toerisme).

Maar het is niet allemaal rozengeur en maneschijn. Het gebruik van de beperkte open ruimte is in heel Vlaanderen een punt van discussie en dat is in Haspengouw niet anders. Terzake loopt momenteel op Vlaams niveau de afbakening van de agrarische structuur, natuur en bos.

Vaak staan standpunten over dat gebruik conflictueus tegenover elkaar: landbouw en natuur, landschap en bewoning, recreatie/toerisme en natuur, om er maar enkele te noemen. Deze potentiële conflictsituaties kunnen echter omgebogen worden tot samenwerkingsverbanden, waarbij een 'win-win'- situatie ontstaat voor alle gebruikers van de open ruimte. Acties gericht op landschapsherstel, herwaardering van landschappelijke erfgoedelementen, vernieuwende initiatieven op vlak van natuur- en landschapsbeheer, aandacht voor natuur in de woonomgeving, biodiversiteit in de regio, natuur- en milieueducatie, enz. maken allen deel uit van deze landschapszorg.

Eén van de doelstellingen van de Plaatselijk Groep is om via dit ontwikkelingsplan het draagvlak voor landschapszorg te verbreden en 'actieve' landschapszorg te versterken.

Om de verbreding van dit draagvlak te realiseren is in eerste instantie een geïntegreerde aanpak vereist. Deze geïntegreerde aanpak houdt in dat er rekening moet worden gehouden met de verschillende belangengroepen op dit vlak: natuur, landbouw, lokale bevolking, recreatie en toerisme. Dit is een grote uitdaging maar een absolute voorwaarde om deze doelstelling te bereiken.

Bovendien kan aansluiting worden gezocht met de methodiek van de beheersovereenkomsten, zoals voorzien in as 1 en 2 van PDPO 2007-2013.

Teneinde natuur- en landschapszorg een duurzaam effect te laten hebben is deze draagvlakverbreding van essentieel belang. Via dit ontwikkelingsplan wil de Plaatselijke Groep dan ook een zo groot mogelijk publiek bereiken en hen van het belang van landschapszorg overtuigen. Het betrekken van de bestaande sociale netwerken is hierbij enorm belangrijk. Participatie is ontzettend belangrijk bij alles wat met landschapszorg te maken heeft. Het uiteindelijke doel moet zijn dat de appreciatie van het landschap door de inwoners toeneemt en dat die inwoners het landschap als het ware gaan adopteren en meer als 'van hun' gaan beschouwen. Dit werkt bovendien identiteitsversterkend.

Ten slotte is het uitermate belangrijk dat de economische impact van natuur- en landschapszorg de volle aandacht krijgt. Natuur- en landschapszorg kan in de regio uitgroeien tot een sterke branche, die in verschillende domeinen werk verschaft. Zowel de sociale economie, de landbouwers als reguliere aannemers kunnen er een deel van hun inkomen uit halen. Onrechtstreeks zal een goede natuur- en landschapszorg ook een sterke invloed hebben op de toeristische sector en daar werkgelegenheid creëren. Het landschap is immers één van de belangrijkste troeven om bezoekers naar de regio te lokken.

Aangezien in een belangrijk deel van het Leadergebied de fruitteelt centraal staat, moet ook hier, landschappelijk gezien, de nodige aandacht en zorg naartoe gaan.

De Plaatselijke Groep wil met dit ontwikkelingsplan niet alleen de troeven van het leadergebied als plattelandsgebied (toerisme, landbouw, cultuurhistorisch erfgoed, recreatie) maar ook de ruimtelijke en ecologische kwaliteiten (open ruimte, aantrekkelijk landschap, ...) van de streek zoveel mogelijk waarborgen en versterken.

3.4.2 Het verhogen en versterken van de leefbaarheid van de plattelandsdorpen

De problematiek van leefbaarheid in de dorpskernen is een complex fenomeen, dat door het 'traditionele' beleid vaak onderschat wordt en in het verleden te zeer vanuit een stedelijke visie is bekeken. Het bevorderen van de leefbaarheid op het platteland liet zich de voorbije decennia bijvoorbeeld vaak te veel verengen tot het herinrichten van dorpskernen.

De herinrichting van dorpskernen is vaak de hefboom voor nieuwe dynamiek. Ingrepen in het publiek domein verhogen immers de fierheid van de bewoners, de aantrekkelijkheid voor toeristen en brengen onrechtstreeks privé-investeringen op gang. Doch de herinrichting van de dorpskern bepaalt niet alleen het niveau van leefbaarheid in een dorpskern of leefomgeving.

Wat betekent leefbaarheid? Een eenduidige definitie van leefbaarheid is er niet. We kunnen leefbaarheid omschrijven als: "de mate waarin de sociale en fysieke leefomgeving aan de gemeenschappelijke normen en waarden van de bewoners en/of gebruikers voldoen". We hebben te maken met de sociale en fysieke leefomgeving enerzijds, en anderzijds de subjectieve beleving en waardering van bewoners van deze sociale en fysieke leefomgeving en dit met betrekking tot de volgende aspecten:

1. het woonklimaat: de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving
2. bestaanszekerheid: het hebben van werk en een inkomen
3. de verzorgingssituatie: aard, peil en bereikbaarheid van voorzieningen
4. een vitale wijk- en buurteconomie
5. mobiliteit

Deze 5 factoren bepalen samen de leefbaarheid. In een ideale maatschappij is aan deze 5 factoren voldaan. We moeten voor ogen houden dat we streven naar een zo goed mogelijke invulling van deze 5 factoren en dat het niet noodzakelijk is dat aan alle 5 wordt voldaan om je goed te voelen in je leefomgeving.

De ervaring van leefkwaliteit hangt af van de situatie van waaruit de bewoners naar hun omgeving kijken: autochtonen, allochtonen, winkeliers, loontrekkenden, jongeren, ouderen, werklozen, jonge gezinnen, alleenstaanden, landbouwers, ... hebben vanuit hun eigen perspectief en belang een andere kijk op de leefbaarheid van hun dorp.

De maatschappelijke ontwikkelingen zorgen op het platteland voor veel vragen rond leefkwaliteit, die een antwoord verdienen. De voortschrijdende verstedelijking van het platteland vertaalt zich niet alleen in het landschap. Plattelandsgebieden zijn steeds dichter bevolkt en de samenstelling van de dorpsbevolking verandert. Nieuwbouw verandert het ruimtelijke karakter van de dorpen, inwijking van nieuwe bewoners wijzigt de sociale samenhang, het toegenomen verkeer brengt extra lawaai mee en zet de verkeersveiligheid onder druk, door toegenomen mobiliteit bevoorraden meer en meer bewoners zich elders, tweeverdieners hebben nog weinig tijd zich te engageren in het verenigingsleven, oorspronkelijke rurale activiteiten verdwijnen of hebben nood aan een nieuw elan.

Ook de functies van het dorp veranderen sterk. De woonfunctie van het platteland heeft het economisch leven in belangrijkheid overtroefd. Ook de recreatieve functie wint aan ruimte - letterlijk en figuurlijk - door de toename van de vrije tijd. Het platteland wordt een plaats om te slapen en de vrije tijd door te brengen. Al blijven sommige activiteiten zoals landbouw en voedselproductie onlosmakelijk verbonden met dat platteland.

De leefomgeving van Haspengouw bezit vandaag de dag zeker nog bijzondere kwaliteiten: de kleine schaal, het verenigingsleven, de typische beeldkwaliteit van het patrimonium, de verwevenheid met de natuur, het mede door de landbouw en fruitteelt bepaalde landschap, het familiale ondernemerschap. Elk dorp heeft bovendien een eigen verleden, elk dorp heeft andere troeven. Het is belangrijk om te bouwen op het karakter en de identiteit van het dorp. Het beantwoordt aan de vraag van inwoners om zich te kunnen identificeren met hun woonplaats.

De Plaatselijke Groep wil deze kwaliteiten behouden en waar nodig opwaarderen en versterken. Acties moeten bijdragen tot de kwaliteitsverhoging van de verschillende dimensies van leefbaarheid, zodat de Haspengouwse dorpen ook in de toekomst plaatsen zijn met een hoge levenskwaliteit. De participatie van bewoners is een belangrijke rode draad in de acties.

¹De definitie en bepaling van de 5 factoren is gebaseerd op het literatuurrapport: 'Leefbaarheid van kleine kernen'. I.A.I.J. Annegarn, 2005, het rapport 'Vertrouwen in de buurt', Amsterdam 2005 en het rapport 'Zekere Banden', Den Haag 2002.)

Met het oog op een kwaliteitsverbetering van het woningpatrimonium, wil de Plaatselijke Groep initiatieven ondersteunen rond promotie, sensibilisering en begeleiding van huurders, verhuurders, bewoners-eigenaars, fruittelers voor de huisvesting van buitenlandse arbeidskrachten,...

Op het vlak van de kwaliteit van de woonomgeving wil de Plaatselijke Groep projecten ondersteunen die de kwaliteit van de woonomgeving in stand houden en verbeteren. Ze beoogt hier niet zo zeer fysieke tussenkomsten maar eerder de sensibilisering van bewoners voor bijvoorbeeld het instandhouden en verbeteren van hun woninggevel, tuin, of vernieuwende inzichten rond de aanleg van onderhoudsarme en milieuvriendelijke tuinen.

De Plaatselijke Groep wil ook de leegstand aanpakken en daardoor tegelijk de omgevingskwaliteit opwaarderen. Leegstaande panden bieden immers mogelijkheden om tegemoet te komen aan behoeften op het gebied van wonen, zorg, ondernemerschap en ontmoeting. De Plaatselijke Groep wil dan ook meehelpen zoeken om nieuwe invullingen te geven aan deze leegstaande volumes.

Wat betreft de sociale kwaliteit van de woonomgeving wil de Plaatselijke Groep ontmoeting stimuleren. Ze wil vrije initiatieven zoals burens, straatcomités, verenigingen, ... bewaren waar het stevig staat, en versterken waar het dreigt verloren te gaan. Er kan daarbij gedacht worden aan projecten die ontmoetingsinitiatieven voor bijvoorbeeld jongeren of ouderen opzetten, of het vrijwilligersinitiatief via vernieuwende diensten en projecten ondersteunen. De Plaatselijke Groep wil daarnaast het belang van bewonersparticipatie onder de aandacht brengen en stimuleren en dorpskernen waar er hieraan behoefte is, ondersteunen bij de opmaak van een dorpsvisie.

Een andere uitdaging in dit ontwikkelingsplan is het steunen en stimuleren van het ruraal ondernemerschap in het gebied. De diversificatie van de landbouwsector en de fruitsector in het bijzonder zijn hierbij belangrijke speerpuntsectoren. Een verdere diversificatie, professionalisering of de ontwikkeling van nieuwe toeristische clusters zijn bijvoorbeeld elementen die de Plaatselijke Groep wil ondersteunen.

Vernieuwende initiatieven met het oog op een vitale buurteconomie wil de Plaatselijke Groep stimuleren en ondersteunen. In het bijzonder wil de Plaatselijke Groep initiatieven ondersteunen die de tewerkstelling van kansengroepen koppelen aan de uitbouw van buurtdiensten die een aanbod uitbouwen op basis van geïdentificeerde behoeften in dorpsgemeenschappen.

Op het vlak van zorg wil de Plaatselijke Groep tegemoetkomen aan de noden die er in het Leadergebied bestaan op vlak van het de combinatie gezin en arbeid (oppas, huishoudelijke hulp, gezinszorg), verzorging (thuiszorg, kinderopvang), tewerkstelling, arbeidszorg en activering van kansengroepen, dienstverlening (dorpswinkel, postkantoor, ...), opvoedingsondersteuning en laagdrempelige jeugdhulpverlening, woonomgeving (woningaanpassing, klusjesdienst, ...) en mobiliteit. Ze beoogt hierbij acties die bestaande initiatiefnemers gezamenlijk ontwikkelen, waardoor een gecoördineerd aanbod voor de regio ontstaat. Voor de vervoersafhankelijke inwoners (in hoofdzaak ouderen) moet inzake mobiliteit een oplossing gezocht worden in gecombineerde vormen van dienstverlening (bv. buurtwinkel of dorps huis met dienstverlening, rustoord met diensten voor thuiswonende ouderen) en/of in alternatieve vervoersvormen naar aanliggende kernen. Initiatieven die tegemoet komen aan dit mobiliteitsprobleem wil de Plaatselijke Groep dan ook ondersteunen.

3.4.3 Erfgoedzorg en het versterken van de regio-identiteit

Naar analogie met de zorg voor natuur en landschap is de zorg voor het lokale erfgoed een essentiële schakel in de ontwikkeling van Haspengouw als duurzame regio. Ook hier gelden de begrippen als draagvlak opbouwen, integraal en geïntegreerd werken en overleg met de betrokken actoren van de streek als noodzakelijke voorwaarden voor duurzaam succes.

De zorg voor het erfgoed kan samengevat worden als de verantwoordelijkheid voor al die overgeleverde elementen in onze omgeving die onze identiteit bepalen. De unieke en vooralsnog authentieke context waarbinnen we in Haspengouw ons dagelijks leven en onze activiteiten kunnen ontplooiën, is bijgevolg een kapitaal van zeer grote waarde. Het is veruit het enige dat we zelf in handen hebben en waarop we nog zelf kunnen sturen!

Dit betekent dat juist het verantwoordelijkheidsbesef voor het behoud, het bewaren en ontsluiten van zowel het roerend (niet alleen de overgeleverde objecten, maar ook de verhalen) als het onroerend erfgoed (de gebouwen, de structuren) het doel moet zijn van een compleet actieplan dat ook op lokaal vlak uitvoerbaar is en dat op langere termijn effect sorteert. Hierin zitten tevens veel raakvlakken met de zorg voor natuur en landschap. Het uiteindelijke resultaat is een lokaal erfgoedbeleid, dat met kennis van zaken handelt op het terrein.

De te ontwikkelen acties moeten de volgende effecten genereren:

- tot uiting brengen van de unieke fysieke verschijningsvormen van onze kleine dorpskernen en kleinstedelijke gebieden.
- binnen deze gebieden: het beter leesbaar en beleefbaar maken van de 'lokale iconen'
- ontwikkelen en aanbieden van eenvoudige instrumenten en informatiedragers aan bewoner en bezoeker om de plek van de eigen historische kern in een breder verband te kunnen situeren: verbondenheid creëren met een bredere Haspengouw-identiteit.
- ontwikkelen van nieuwe en/of duurzame economische activiteiten (erfgoedtoerisme, herontwikkeling van streekproducten, zorg in een historische en vertrouwde context, ...)
- innovatie en toevoeging van nieuwe erfgoedelementen, die geënt zijn op het lokale "DNA".
- immateriële erfgoedwaarden als identiteitsversterkende elementen
- bewustmaking lokale bevolking en creëren van fierheid bij de bevolking

De Plaatselijke Groep heeft niet de ambitie om rechtstreeks in te grijpen in louter fysieke projecten (restauranten, herinrichtingen, ...), doch sluit dergelijke fysieke projecten niet uit mits er een rechtstreekse economische functie aan gekoppeld wordt. De Plaatselijke Groep mikt via Leader vooral op het laten "indalen" van de belangrijkste erfgoedwaarden in de dagelijkse praktijk van bouwen, werken, leven en recreëren. De Plaatselijke Groep ziet de volgende, niet-limitatieve lijst van inhoudelijke thema's als de dragers van dit lokale en regionale erfgoedbeleid:

- Het prehistorische en Romeinse verleden beter zichtbaar en beleefbaar maken (de Romeinse weg als levensader).
- Het verhaal (van de middeleeuwen tot nu) van de kasteelhoeves en heerlijkheden in de kleine kernen (mét hun impact op dorpsstructuur en landschap) ontsluiten en beleefbaar maken.
- Verhalen verzamelen en publiceren, fotodatabanken, lokale rituelen, etc.
- Het unieke kleinschalige religieuze patrimonium vrijwaren en ontsluiten (herbestemming is op termijn een thema!).
- Het thema "fruit" opentrekken tot productinnovatie, landschapsinrichting, slow food, wijnbouw, kookkunst, ... en gebruiken als nieuwe economische motor buiten de fruitteelt zelf.
- De sociaal-economische geschiedenis via de industriële en ambachtelijke archeologische sites leesbaar maken

Het uiteindelijke resultaat moet een breed gedeelde grondhouding worden, die bij elke actie ook de erfgoedwaarden in rekening brengt en die inziet dat het erfgoed op een positieve manier aangewend kan worden om aan de toekomst te bouwen. Een open blik dus naar het verleden en op de hedendaagse omgeving die het verleden ons heeft geschonken. Een besef dat dit unieke kapitaal van de nog typisch Haspengouwse dorpen en kleine steden kan gaan renderen voor een duurzame toekomst, met als eindresultaat meer werk en welvaart in eigen omgeving.

3.4.4 Stimuleren van duurzaam toerisme

Toerisme is in Limburg uitgegroeid tot een speerpuntsector. De economische en sociale meerwaarde die het toerisme als speerpuntsector met zich meebrengt versterkt tevens het economische potentieel van het gebied. In het kader van de verdere plattelandontwikkeling is het belangrijk dat het geheel van functies op het platteland zoals wonen, werken, ontspannen, in evenwicht blijven en mekaar versterken, zodoende dat de leefbaarheid op het platteland verhoogt en versterkt. Teneinde het gebied te versterken en verder toeristisch te ontwikkelen moeten kwalitatief duurzame en vermarktbaar toeristische producten in de regio ontwikkeld worden. Deze dienen voldoende onderscheidend te zijn opdat de uniciteit van de regio duidelijk wordt. De in het Strategisch Toeristisch Actieplan Haspengouw 2007-2013 vastgelegde USP's (Unique Selling Propositions) zijn voor de Plaatselijke Groep hierbij een leidraad. Deze identiteitsbepalende USP's zijn voor Haspengouw Fruit, Kastelen, Religieus verleden en GalloRomeins verleden.

Identiteitsbepalende producten voor Haspengouw zijn de specifieke landschappen met identiteitsbepalende elementen en uitzichten en de streekeigen culturele activiteiten en erfgoed. Ten einde de toerist/recreant dit unieke landschap te laten ontdekken, wil de Plaatselijke Groep via dit ontwikkelingsplan voldoende sterke producten ontwikkelen die vermarktbaar zijn. Bestaande producten dienen te worden opgewaardeerd, geclusterd en beleefbaar worden gemaakt. Een belangrijk aspect hierbij is het palet aan toeristische attracties en logies. Ook dit wenst de Plaatselijke Groep te verbreden en te verbeteren ten einde een hoogstaand en kwaliteitsvol streekeigen product te bekomen dat door de toerist/recreant ook werkelijk beleefd kan worden, zowel in het landschap, het verblijf, de hoeve- en streekproducten en de gastronomie.

Unieke en innovatie initiatieven om die beleefbaarheid te verhogen, spelen hierbij een belangrijke rol. Series als Katarakt, kwalitatieve 13-delige fictiereeks op TV EEN vertoond vanaf einde 2007, vormen bv. bij deze vermarkting een hefboom. Verwacht wordt dat deze reeks gedurende lange tijd haar impact zal hebben op de regio en het economisch potentieel zal verhogen. Het fruit, als ander speerpuntsector voor de regio, staat hierin centraal.

De verdere ontwikkeling van het toeristisch product in Haspengouw dient uiteraard te gebeuren op een hoog kwalitatief niveau. Gastvrijheid is een belangrijk gegeven binnen deze kwaliteitsverhouding. Limburg wordt in het algemeen door niet-Limburgers beleefd als een erg gastvrije regio. Dit 'natuurlijk' kwaliteitslabel dient op diverse niveaus (binnen het onthaal, in de logies, op de tafel, ...) in stand gehouden en via innovatieve projecten verder gestimuleerd te worden. Binnen dit onthaal dient de regio gesmaakt te worden. De diversificatie van de landbouw kan hierin een belangrijke rol vervullen door het aanbod van streekproducten, het aanbod van belevingsvolle logies (o.a. hoevetoeerisme) en belevingsarrangementen (smaakklassen, plattelandsklassen, ...) verder uit te bouwen tot kwalitatief vermarktbaar producten die als dusdanig toeristisch gepromoot kunnen worden tot een kwalitatief gegeven in het gebied.

Om de toeristische economische sociale meerwaarde in het gebied te kunnen optimaliseren dient gewerkt te worden aan seizoensverlenging. Door een aantrekkelijk aanbod te ontwikkelen en te creëren waarvoor nieuwe producten ontwikkeld dienen te worden of bestaande producten geclusterd. Ook dergelijke initiatieven inzake seizoensverlenging wenst de Plaatselijke Groep via dit ontwikkelingsplan te ondersteunen.

3.4.5 Overzicht maatregelen - submaatregelen - begunstigen

3.4.5.1 Maatregelen/submaatregelen

Voor de 4 maatregelen waarrond projecten kunnen ontwikkeld worden, stelt de PG voor:

Hefboomprojecten met een economische finaliteit en een innovatief karakter!

- Hefboomproject: dwz
- Multiplicatoreffect
- Bovenlokale uitstraling
- Imagoversterkend voor de regio
- Identiteitsbepalend voor de regio

MAATREGEL 1: Actieve natuur- en landschapszorg bewerkstelligen

Deze maatregel bestaat uit een aantal submaatregelen of acties:

SUBMAATREGEL 1: promotie-, educatie- en sensibiliseringsacties

Voorbeeldacties:

- Landschapsadoptatie door lokale gemeenschappen of ondernemingen stimuleren
- Organiseren van infodagen/vormingsmomenten voor de lokale bevolking of lokale besturen
- Soortenadoptatie door lokale gemeenschappen, verenigingen en ondernemingen

SUBMAATREGEL 2: Tewerkstelling en diversificatie

Voorbeeldacties:

- een actieve inschakeling van de plattlandsgebruikers in de uitvoering van de onderhoudswerken
- het stimuleren van nieuwe vormen van landschapsbeheer waarbij samenwerking tussen landbouwers, sociale tewerkstelling en andere plattlandsbewoners centraal staat;

SUBMAATREGEL 3: Verbeteren van de omgevingskwaliteit

Voorbeeldacties:

- investeringsacties in het kader van het (achterstallig) onderhoud van de kleine landschapselementen
- investeringen ten behoeve van diversifiërende landbouwers (agro-ondernemingen of andere samenwerkingsverbanden) naar landschapsonderhoud

SUBMAATREGEL 4: Acties ter bevordering van de biodiversiteit

Voorbeeldacties:

- Acties gericht op het versterken van het soortenbeleid.
- Acties gericht op het versterken van natuurverbindingen

MAATREGEL 2: Het verhogen en versterken van de leefbaarheid van plattlandsdorpen

Deze maatregel bestaat uit een aantal submaatregelen:

SUBMAATREGEL 1: Het versterken van het fysieke en sociale woonklimaat

Voorbeeldacties:

- het stimuleren van acties ter verbetering van de woonkwaliteit
- het gemeenschapsgevoel of de maatschappelijke betrokkenheid in de dorpskernen bevorderen
- het stimuleren en ondersteunen van ontmoetingsmogelijkheden in de dorpskernen (geen infrastructuurwerken)

SUBMAATREGEL 2: Het stimuleren van economische diversificatie/ondernemerschap

Voorbeeldacties:

- het stimuleren van initiatieven inzake ruraal ondernemerschap
- stimuleren van economische diversificatie van landbouwers (streekproducten, hoevetoerisme, zorgboerderijen, natuur- en landschapszorg,...)
- een verdere professionalisering van de fruitsector
- ondersteunen en uitbreiden van plattelandsbelevingsinitiatieven met aandacht voor zowel educatie als recreatie
- functioneel hergebruik van leegstaande en her te bestemmen patrimonium in functie van uitbouw van plaatselijke voorzieningen, nieuwe economische functies, educatieve omkadering, arrangementen,...

SUBMAATREGEL 3: Het instandhouden en verbeteren van flexibele, toegankelijke en aangepaste zorg voor specifieke doelgroepen (maatschappelijk kwetsbare bewoners die achtergesteld zijn omwille van hun psychosociale of materiële situatie, zorgbehoevende ouderen, maatschappelijk kwetsbare jongeren)

Voorbeeldacties:

- het aanbod aan materiële en immateriële basisvoorzieningen in de dorpskernen verhogen
- acties die er op gericht zijn om ouderen langer in het thuismilieu te laten blijven
- welzijnsoverleg tussen de verschillende welzijnspartners op regio- of intergemeentelijk niveau stimuleren.
- acties die vanuit het netwerk out-reachend werken naar de verschillende doelgroepen in het werkgebied
- gerichte communicatie-initiatieven die het bestaande aanbod van de netwerkpartners toegankelijker maken voor de doelgroep in het werkgebied
- acties die het professionele hulp- en dienstverleningsaanbod beter aansluiting doen vinden bij de (in)formele lokale sociale netwerken
- acties waarbij vanuit de samenwerking tussen zorg en huisvestingsactoren gewerkt wordt aan de verhoging en versterking van de woonkwaliteit

MAATREGEL 3: Erfgoedzorg en versterking van de regio-identiteit

Deze maatregel bestaat uit een aantal submaatregelen:

SUBMAATREGEL 1: Algemene sensibiliserings- en communicatieacties

Voorbeeldacties:

- sensibiliseringsacties voor de lokale bevolking voor bevorderen van kennis, begrip en waardering van hun eigen cultureel erfgoed
- vormingsprojecten voor gidsen en erfgoedwerkers
- stimuleren van het instandhouden van plattelands- en cultuurhistorisch erfgoed

SUBMAATREGEL 2: Lokale erfgoedbeleving

Voorbeeldacties:

- educatieve projecten op maat voor verschillende doelgroepen zoals jeugd, scholen, senioren, vrijetijdsgroeperingen en verenigingen, waarin erfgoedwaarden van de regio in de regio leesbaar en beleefbaar gemaakt worden
- identiteitsbepalende elementen, zowel materieel als immaterieel erfgoed uit de regio op wervende wijze zichtbaar, toegankelijk of beleefbaar maken
- nieuwe projecten, belevingselementen en modaliteiten te ontwikkelen en te implementeren, waaronder in het bijzonder erfgoedtoeristische producten

MAATREGEL 4: Stimuleren van duurzaam Toerisme

Deze maatregel bestaat uit een aantal submaatregelen:

SUBMAATREGEL 1: Communicatieve acties ter bevordering van het toerisme Voorbeeldacties:

- communicatieacties die het toeristische beeld van de regio buiten Limburg bevorderen
- communicatieacties die de marktconforme producten in de markt zetten
- communicatieacties voor het creëren van draagvlak binnen de regio zelf
- communicatieacties in het kader van bv. seizoensverlenging
- communicatieacties gericht op de gastvrijheid van de regio
- communicatieacties met betrekking tot kwaliteitsvolle belevingselementen in het gebied (arrangementen, plattelandsklassen, gastronomische streekproducten, logies, ...)

SUBMAATREGEL 2: Ontwikkelen van toeristische vermarktbaar producten

Voorbeeldacties:

- ontwikkelen van producten die de streek en haar usp's beleefbaar maken
- acties die tot doel hebben het seizoen te verlengen
- acties die de toeristische pre- en postbeleving stimuleren
- acties gericht op de toeristische vermarkting van bv. streekproducten
- ontwikkelen van toeristische vermarktbaar clusters inzake specifieke markten zoals bv. cultuurtoerisme
- ontwikkelen van producten die marktconform zijn en die imagobevorderend werken voor de regio
- acties met betrekking tot kwaliteitsvolle belevingselementen in het gebied (arrangementen, plattelandsklassen, gastronomische streekproducten, logies, ...)

SUBMAATREGEL 3: Stimuleren van kwaliteitsverhoging

Voorbeeldacties:

- acties die de kwaliteit van de toeristische producten verbeteren
- acties die tot doel hebben de kwaliteit van het logiesaanbod te verbeteren
- acties die de gastvrijheid inzake toerisme (logies, hoevertoerisme, onthaal...) verbeteren

3.4.5.2 Begunstigden

De Plaatselijke Groep heeft voor elk van de 4 maatregelen en submaatregelen volgende categorieën van mogelijke begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (provincies, gemeenten, openbare instellingen, ...)
- non-profit organisaties met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, ziekenfondsen, stichtingen) (Mogelijke bedrijfstakken: socio-culturele sector, sociale economie, natuur- en landschapszorg, onderwijs en onderzoek, gezondheidszorg, welzijnswerk, belangenbehartiging, enz.)
- non-profit organisaties met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg (zoals bv. Agro-ondernemingen)

3.4.5.3 Leadersteun

Projecten die bij de Plaatselijke Groep worden ingediend onder één of meer van de 4 voorgestelde maatregelen/submaatregelen kunnen aanspraak maken op een Leadersteun van 65% van de projectkosten. Minstens 35% van de projectmiddelen moeten afkomstig zijn van de promotoren, waarvan minstens 15% van de hoofdpromotor zelf moet komen.

Komen niet in aanmerking voor Leadersteun:

- studies, onderzoek, tenzij er concrete uitvoering van acties aan worden gekoppeld
- investeringen (infrastructuurwerken) in het kader van dorpskernvernieuwing
- herinrichting (infrastructuurwerken) ontmoetingshuizen
- restauraties van bv. cultuurhistorisch of agrarisch erfgoed, tenzij er een rechtsreeks economische functie aan gekoppeld wordt.

Voor een financieel overzicht van beschikbare middelen per maatregel, zie hoofdstuk 2, 2.7 Financieel plan.

3.4.6 Outputindicatoren

MAATREGELEN	INDICATOREN	OUTPUT
MAATREGEL 1: Actieve natuur- en landschapszorg bewerkstelligen	• aantal educatieve en sensibiliseringsacties	20
	• groei van het aantal jobs in de sociale-economie op vlak van natuur-en landschapszorg	10%
	• aantal bijkomende landbouwers tewerkgesteld op vlak van landschapsbeheer	30
	• aantal structurele netwerken/samenwerkingsverbanden creëren inzake natuur- en landschapszorg	5
	• aantal acties opgezet rond soortenbehoud	5
	• investeringen ten behoeve van landschapsonderhoud	€ 200.000
	MAATREGEL 2: Het verhogen en versterken van de leefbaarheid van plattelanddorpen	• aantal initiatieven gericht op het versterken van het fysieke en sociale woonklimaat
• aantal acties ter verbetering van de woonkwaliteit		4
• aantal initiatieven gericht op het stimuleren van economische diversificatie/ruraal ondernemerschap		10
• aantal initiatieven gericht op het versterken van het voorzieningenniveau/mobiliteit		6
• aantal acties gericht op het instandhouden en verbeteren van flexibele, toegankelijke en aangepaste zorg (o.a. mantelzorg, kortopvang; hulp- en dienstverlening, kinderopvang, ...)		10
MAATREGEL 3: Erfgoedzorg en versterking van de regio-identiteit		• aantal sensibiliseringsacties voor de lokale bevolking
	• aantal vormingssessies voor gidsen en erfgoedwerkers	2
	• aantal acties inzake stimuleren instandhouden van plattelands- en cultuurhistorisch erfgoed	3
	• aantal educatieve projecten op maat voor doelgroepen	4
	• aantal acties inzake zichtbaar, toegankelijk of beleefbaar maken van identiteitsbepalende elementen	4
	• aantal nieuwe projecten, belevingselementen en modaliteiten te ontwikkelen en te implementeren	4
	MAATREGEL 4: Stimuleren van duurzaam Toerisme	• Communicatieve acties ter bevordering van het toerisme (bv. ikv seizoensverlenging)
• Communicatieve acties met de nadruk op gastvrijheid van de regio		3
• Ontwikkeling van innovatieve producten die bijdragen tot een aantrekkelijk en marktconform geclusterd toeristisch product (bv. ter bevordering van beleving, gastvrijheid, ...)		6
• Toeristische vermarkting van streekgebonden gastronomische producten		2
• Kwaliteitsverhogende en identiteitsversterkende acties ter bevordering van een hoger kwalitatief toeristisch aanbod		4

3.5 Samenwerking

Naast de 'bottom-up' benadering en nieuwe samenwerkingsverbanden is ook samenwerking tussen plattelandsgebieden (interterritoriaal en transnationaal) een belangrijk aspect in de Leaderrichtlijnen.

Interterritoriaal is de samenwerking tussen Limburgse, Vlaams of Waalse Leader gebieden. Gezamenlijk kunnen de plattelandsgebieden een kritische massa vormen die soms noodzakelijk is voor de levensvatbaarheid van een project. Het elkaar aanvullen, kennis uitwisselen en samen invloed uitoefenen zijn eveneens belangrijke aspecten van samenwerking tussen gebieden.

Vanuit de PG wordt in eerste instantie gedacht aan samenwerking met gebieden met een gelijkaardig vooropgestelde ontwikkeling. Transnationaal wil de PG graag samenwerken met vergelijkbare gebieden elders in Europa. Internationale samenwerking kan immers vele originele en nuttige ideeën opleveren.

Er zal door de PG actief gezocht worden naar mogelijkheden voor het gezamenlijk opstarten van projecten met ander plattelandsgebieden zowel interterritoriaal als transnationaal.

3.6 Doelgroepen

De Plaatselijke Groep beoogt in eerste instantie de totale bevolking van het gebied als doelgroep te bereiken en rekent o.a. jongeren en ouderen tot een speciale aandachtsgroep. Activiteiten door en voor deze doelgroepen zullen worden gestimuleerd.

3.7 Duurzaam karakter

Onder duurzaamheid verstaat de Plaatselijke Groep een situatie die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Daarbij heeft duurzaamheid zowel betrekking op economische als op sociale en ecologische aspecten. Het gaat er vooral om deze drie invalshoeken met elkaar in verband te brengen, zodat deze elkaar onderling versterken. Bij het realiseren van deze duurzame ontwikkeling is een geïntegreerde aanpak het uitgangspunt voor de Plaatselijke Groep. Bij de beoordeling van de projecten wordt dan ook voor elk project nagegaan welke gevolgen het heeft op vlak van duurzame ontwikkeling alvorens het project goed te keuren.

3.8 Innovativiteit

Innovatieve of experimentele projecten kunnen zeer uiteenlopend zijn. Door de vernieuwingen wordt de belevingswaarde versterkt, worden nieuwe doelgroepen aangetrokken of wordt de integrale kwaliteitszorg verhoogd. Dergelijke projecten kunnen op hun beurt model staan voor andere gelijkaardige initiatieven. De Plaatselijke Groep is van mening dat de aanpak van het project steeds integraal moet zijn, bv. niet uitsluitend promotioneel of infrastructureel. Ze benadrukt dat een project niet per definitie nieuw moet zijn, maar wel vernieuwend moet zijn wat betreft aanpak en inspelen op de markt.

3.9 Overdraagbaarheid

De Plaatselijke Groep wil nieuwe benaderingen voor plattelandsontwikkeling stimuleren. Het is van belang dat deze Leadermethoden overdraagbaar zijn. Mede hiervoor dienen de netwerken, zoals o.a. het Vlaams Ruraal Netwerk. Ze kunnen 'good practices' opsporen en verspreiden. Toch kan er ook binnen het gebied van elkaar geleerd worden. De PG zal er dan ook voor zorgen dat goede voorbeelden, op alle mogelijke vlakken, zowel binnen als buiten het gebied verspreid worden.

In de selectiecriteria voor projecten is daarom uitdrukkelijk de verplichting opgenomen voor projectpromotoren om hun methodologische verworvenheden en de bekomen resultaten ter beschikking te stellen van het netwerk.

3.10 Complementariteit

De doelstellingen en acties omschreven in dit ontwikkelingsplan zijn niet strijdig met de doelstellingen en maatregelen omschreven in het Vlaamse PDPO 2007-2013 en het Provinciale plattelandsbeleidsplan. Het ontwikkelingsplan is inhoudelijk zelfs complementair aan het provinciale plattelandsbeleidsplan. Binnen het Leadergebied kunnen immers geen projecten via de gebiedsgerichte maatregelen van As3 van PDPO 2007-2013 gefinancierd worden. Dit ontwikkelingsplan zal dan ook voor het afgebakende gebied het provinciaal beleid versterken.

De Plaatselijke Groep waakt er over dat projecten die Leader steun ontvangen, niet gelijktijdig voor dezelfde doelstellingen en maatregelen steun ontvangen uit een ander communautair fonds of initiatief.

3.11 Gelijke kansen

De Plaatselijke Groep streeft zowel in haar eigen werking als in de projectoproepen die ze zal organiseren een gelijke kansenbeleid na. Zowel gelijke kansen voor mannen als vrouwen, als voor maatschappelijk achterstandsgroepen zoals minderheden, gehandicapten, uitkeringsgerechtigden, allochtonen, ... vormen in dit ontwikkelingsplan een belangrijk aandachtspunt.

Op projectniveau neemt de Plaatselijke Groep de aandacht voor gelijke kansen op als beoordelingscriterium en aan de projectindieners wordt gevraagd om, waar mogelijk, ook dit aspect in de output indicatoren aan bod te laten komen.

Geraadpleegde werken:

- Plattelandsbeleidsplan 2007-2013 provincie Limburg
- Strategisch Toeristisch Plan Haspengouw 2007-2013, Toerisme Limburg vzw, juni 2006
- Masterplan Haspengouw, provincie Limburg, 2002
- "De Romeinse weg", provincie Limburg, februari 2007
- Fascinerende landschappen van Vlaanderen en Wallonië, Davidsfonds/Leuven, 1995
- Ruimtelijke Structuurplan Limburg, provincie Limburg, 2003
- Statistisch profiel Haspengouw, ERSV-Limburg- Streektafel Haspengouw, 2004
- Renoveren in Haspengouw, Stebo vzw, 2006
- Koepelplan Zorgstrategische Planning Ouderenzorg Limburg, provincie Limburg, juni 2006
- Masterplan ouderenzorg, provincie Limburg, 2003
- "Doelstelling 2, Prioriteit III, Integraal plattelandbeleid", Streekplatform Haspengouw
- "Elf Landschappen in Limburg", provincie Limburg, 2006
- Rapport "socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken", GOM-Limburg, oktober 2005
- Rapport "Omgevingsanalyse 2008-2011", Studiecel provincie Limburg, 2007
- Rapport "Wonen en zorg voor ouderen in Limburg", provincie Limburg, oktober 2004
- WAV-rapport, RESOC-fiche, ERSV-Limburg, mei 2006
- Beleidsverklaringen deputatie provincie Limburg 2007-2013

Bijlage

Bijlage 1: detailkaart Leadergebied

Bijlage 2: gegevens arbeidsmarkt per deelgemeente

Aantal NWWZ nov 2007

GEMEENTE * LEEFTIJD	Laaggeschoold GESLACHT		Middengeschoold GESLACHT		Hooggeschoold GESLACHT		Totaal	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen		
GINGELOM	< 25 jaar	15	6	5	11	3	4	44
	25 tot 40 jaar	17	9	3	16	5	7	57
	>= 40 jaar	32	35	13	22	2	3	107
HALEN	< 25 jaar	9	4	9	5	1	6	34
	25 tot 40 jaar	6	13	12	16	4	8	59
	>= 40 jaar	25	34	13	29	3	9	113
HERK-DE-STAD	< 25 jaar	13	8	5	10	6	12	54
	25 tot 40 jaar	16	18	11	17	8	11	81
	>= 40 jaar	34	49	12	24	6	8	133
NIEUWERKERKEN	< 25 jaar	8	1	3	4	-	-	16
	25 tot 40 jaar	7	6	8	12	2	5	40
	>= 40 jaar	24	38	7	13	5	3	90
SINT-TRUIDEN	< 25 jaar	57	51	31	33	11	14	197
	25 tot 40 jaar	79	69	55	76	14	30	323
	>= 40 jaar	173	202	53	98	26	22	574
BILZEN	< 25 jaar	35	24	39	33	8	17	156
	25 tot 40 jaar	53	53	27	63	15	31	242
	>= 40 jaar	110	159	44	70	18	15	416
BORGLOON	< 25 jaar	7	8	10	13	2	1	41
	25 tot 40 jaar	17	14	14	17	6	9	77
	>= 40 jaar	48	52	12	19	3	9	143
HEERS	< 25 jaar	8	3	5	7	-	1	24
	25 tot 40 jaar	14	6	10	15	1	6	52
	>= 40 jaar	35	49	6	15	-	4	109
HERSTAPPE	25 tot 40 jaar	-	-	1	-	-	-	1
	>= 40 jaar	1	-	-	-	-	-	1
HOESELT	< 25 jaar	7	3	6	11	2	5	34
	25 tot 40 jaar	13	6	8	17	2	10	56
	>= 40 jaar	23	51	12	22	3	5	116
KORTESSEM	< 25 jaar	12	3	4	7	2	3	31
	25 tot 40 jaar	10	9	7	9	1	7	43
	>= 40 jaar	40	63	11	17	5	8	144
RIEMST	< 25 jaar	6	9	12	6	2	13	48
	25 tot 40 jaar	21	14	15	32	8	13	103
	>= 40 jaar	65	61	20	39	11	8	204
TONGEREN	< 25 jaar	46	29	35	47	8	17	182
	25 tot 40 jaar	79	59	47	65	18	30	298
	>= 40 jaar	148	163	32	80	24	25	472
WELLEN	< 25 jaar	8	5	8	4	-	1	26
	25 tot 40 jaar	15	12	4	14	2	9	56
	>= 40 jaar	25	46	6	16	4	2	99
VOEREN	< 25 jaar	6	7	5	12	1	4	35
	25 tot 40 jaar	4	5	7	11	2	6	35
	>= 40 jaar	17	21	6	5	-	4	53
TOTAAL		1388	1477	653	1052	244	405	5219

Colofon

Uitgave

De deputatie: Steve Stevaert, gouverneur-voorzitter; Marc Vandeput, Sylvain Sleypen, Gilbert Van Baelen, Frank Smeets, Hilde Claes, Erika Thijs, gedeputeerden en Renata Camps, provinciegriffier, in opdracht van de interlokale vereniging Plaatselijke Groep Leader Haspengouw.

Verantwoordelijke uitgever

Vera Boesmans, directeur
4de Directie, provincie Limburg
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt

Wettelijk depotnummer: D/2008/5857/40

Coördinatie

Gilbert Paulus
4de Directie, provincie Limburg
tel. 011 23 74 33
<http://www.limburg.be/leader>
leader@limburg.be

Concept en vormgeving

RCA The Communication Group

Redactie

Davy Maesen
4de Directie, provincie Limburg
tel. 011 23 74 42
<http://www.limburg.be/leader>
leader@limburg.be

Fotografie

Guido Raedschelders, Eddy Daniëls, Luc Daelemans,
Robin Reynders, Stefan Dewickere, Michel Decler,
Fotodatabank provincie Limburg

Drukwerk

Grafilux

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland